

PAROLA

XXVI. évfolyam

A közösségi fejlesztőmunka folyóirata

2017/4. szám

Közösség konferencia az Alapítók emlékére

Bizalom és diszkrimináció a közösségi
gazdaságban

Gyűlöletmenedzsment és
megvetéspolitikai

A szolidaritás etikája – Az egyházak
felelőssége, hitelessége és botránya

Közösségi munka vidéki térségekben

Közösségi munka szegregátumban
élőkkel

Tartalom

Egymásrataltság egy megosztott világban	2
Közösség konferencia az Alapítók emlékére, 2017. november 10.	6
<i>A konferencia programja</i>	6
<i>Bizalom és diszkrimináció a közösségi gazdaságban</i>	7
<i>Gyűlöletmenedzsment és megvetéspolitiká – és amit ellene tehetünk</i>	11
<i>A szolidaritás etikája – Az egyházak felelőssége, hitelessége és botránya</i>	14
<i>Közösségi munka vidéki térségekben – a Zalai Falvakért Egyesületben</i>	21
<i>Közösségi munka szegregátumban élőkkel</i>	26
<i>Egy csésze kávé, a mosógép és egy szintetizátor találkozása a kenderföldön – fenntartható gazdaság- és közösség- fejlesztés Ágon</i>	27
MEGJELENT Közösségfejlesztés módszertani útmutató	29

PAROLA. Felelős kiadó: Közösségfejlesztők Egyesülete, Kovács Edit elnök

Felelős szerkesztő: Vercseg Ilona

Tördelés: Sain Mátyás

Címlapfotó és konferencia-portrék: Csongor Anna

Észrevételeiket, javaslataikat várjuk a szerkesztőség email címén: kofe@kkapcsolat.hu

Egymásrautaltság egy megosztott világban

Gergely Attila

Nyári Egyetem, Kunbábony, 2017. július 26.

Az idei Nyári Egyetem szervezői a kölcsönös függés vagy interdependencia kérdését tűzték napirendre. Ha az interdependencia szót jó filosz módra latin gyöke szerint vesszük, a *pendere* = *függni*, *lógni*, *csüngeni* szóból származik, többszörös összetétellel. *De-pendere*: függni valamitől. Itt a függés iránya is szóba jön már, de ez egyirányú: valami, valaki függ valamitől, valakitől. Szeretünk inkább *in-de-pendens*-ek, függetlenek lenni, de, ha már nem lehetünk (teljesen) függetlenek, az meg nem kivihető, hogy (minden) tőlünk függjön, sőt, az sem, hogy függések nélkül egyáltalán éljünk, akkor már az is jobb, ha ez a függés többirányú, lehetőleg kölcsönös: ez lenne az interdependencia.

Természetesen a kölcsönös függésnek, nemcsak mint szónak, hanem mint fogalomnak is megvan a maga története. Valójában számos szálon követhető. Ez abból is látható, hogy a Google Tudós lapjain az „*interdependence*” keresőszó 0.03 másodperc alatt egymillió egyszázezer találatot hoz, úgy is, ha nem veszünk figyelembe más nyelveket és számos szinonimát. Az „*interdependence theory*” is 9300-at talál, csak az utóbbi másfél évben is több mint 1200-at. Tehát a nagy valószínűséggel szakmai igényű publikációk száma az internetes nyilvántartás adott metszetében is minden bizonnyal meghaladja a tízezret. Egy futó pillantás erre a mennyiségre jelzi, hogy a közlemények és a mögöttük levő kutatások több szinten és távon elég kiterjedtek, a mikrotól a makróig, a személyitől a nemzetközint át a globálisig, a mindennapitól az évszázados távlatokig.

Kölcsönös függőségről szólva pedig beszélhetnénk még számos olyan rokon fogalomról is, mint reciprocitás, csereviszonyok, szociális interakció, egymás mellett élés, vagy konvergencia. Itt most vegyük csak a kölcsönös függés fogalmának a II. világháború óta a nemzetközi kapcsolatokban befutott pályáját, ebből is csak néhány jellegzetes elemet!

Az 1950-es, 60-as években a létrejött katonai és gazdasági tömbökön belüli és azok közötti viszo-

nyok leírására széles körben használatba került a „kölcsönös függés” gyakran átpolitizált, ideologizált sémája. Ezt sokszor kötelékben alkalmazták a „modernizáció”, a („szocialista”) „fejlődés”, vagy a („kapitalista”) „konvergencia” jelszavaival. A 60-as évekre egyfajta divat lett arról beszélni, hogy „a klasszikus (gazdasági, politikai vagy kulturális) függetlenség” („ami egyébként sem valósult meg soha sehol”) végképp a múlté, a jelen és a jövő valamilyen eszményi kölcsönös függőségé a „globális faluban”, melyben „mindenki függ mindenkitől”. Bár akadtak, akik a kölcsönös függőség tényeit elfogadva, annak a nemzeti függetlenséggel való ellensúlyozását ajánlották, mások inkább a kölcsönös függőségi viszonyok aszimmetriáit, valójában az egyáltalán nem kölcsönös függőséget tekintették realitásnak. Gondoljunk pl. az Egyesült Államok és Japán, vagy a Szovjetunió és Magyarország korabeli „kölcsönös függőségére”, még akkor is (és annál inkább), ha az utóbbiak tényleges függőségét gazdasági téren a „kölcsönös gazdasági segítség” jelszáva burkolták. (Ki tudja ma már, mi volt a KGST?) A nemzetközi viszonyok elemzésében a vilárendszer elméletét és centrum-periféria modelleket alkalmazva az ún. dependencia-elméletek fordítottak több figyelmet az aszimmetriákra.

Azután felbomlott a „kölcsönös” függőség hidegháborús világa, és jöttek a 90-es évek: „globalizáció”, „regionális integráció”, „társadalmi tőke” – hogy csak néhányat idézzünk az utóbbi évtizedek címszavaiból. A „történelem végére” érve úgy tűnt, most már aztán végképp leáldozott mindenféle függetlenségnek, az egész emberi történelem globális kölcsönös függőségekben oldódik fel. Voltak, akik egyenlőtlenségektől, szegénységről beszéltek, de a fősodorból ezek is inkább csak a nagy kölcsönös függőség kísérőjelenségeinek számítottak.

Annyi a fentiekből is kitűnhet, hogy ha kölcsönös függőség valamilyen szinten létre is jön, különböző dimenziókban általában sem nem abszolút,

sem nem szimmetrikus. Ez vonatkozik a „globalizáció”, az „integráció”, vagy a „társadalmi tőke” utóbbi évtizedekben előtérbe került fogalmaira is. Vegyük az utóbbit, nem utolsó sorban azért, mert amikor a társadalmi tőke mai értelemben vett fogalma használatba jött, ebben a körben többször is beszéltünk róla. Külön alkalmat szántunk a megbeszélésnek, de az akkori nemzetközi diskurzusban kevésbé került szóba, hogy, bár egységesen *társadalmi* tőkeként kapott számtalan meghatározást, valójában nagyon is különböző *kulturális* változatokban léteznek.

Ami a társadalmi tőke egy lényeges mozzanatát, a társadalmi egymásrataltságot illeti, egy 6-7 éves gyermek is elég jól felfogja, hogy kell valaki, aki postás lesz, más valaki, aki tanító néni, bolti eladó, vagy doktor bácsi. Mindennapi tapasztalat az a kölcsönös függőség, amit Adam Smith közel 250 évvel ezelőtt a modern *gazdaság* „munkamegosztásaként” írt le. Érvelését sokan bírálták akkor és azóta is, de a fogalom gyökeret vert (nem utolsó sorban a modernitás más fogalmaival való interdependenciái miatt). A munkamegosztás fogalma egy jó évszázaddal később Émil Durkheim művében a szociológia egyik alapfogalmaként jelent meg, már nemcsak gazdasági, hanem *társadalmi* munkamegosztásként.

Egy nyári egyetem kötetlenségéhez nem igen illik részletező szövegelemzés, ezért elég lehet itt csak arra utalni, hogy a 6-7 éves gyermek, Smith és Durkheim gondolatmenetei között van valami, a jelen összefüggésben nem elhanyagolható hasonlóság: nagyrészt egyetlen adott „kultúrkörön” vagy „civilizáción” belül értik a „munkamegosztást”. Az idézetek közül Durkheim életművének egésze mutatott leginkább túl ezen, később egyebek között a gazdaságantropológia vitte tovább a kultúrák közti általánosítás munkáját. Itt most a fogalomtörténetnek ez a vonulata az, amely több figyelmet érdemel.

Az idevágó kérdések egészen addig nem is tudatosulnak (legalább is a maira jellemző súllyal), amíg *egyetlen* kultúrán vagy civilizáción *belül* maradunk, különösen, ha ezt a kultúrát és civilizációt a civilizációval, a kultúrával azonosítjuk. A gazdasági, tágabban a társadalmi újratermelés munkáját azonban nagyon is különböző kulturális keretek és korlátok között osztjuk meg. Amíg a kultúrák közötti globális érintkezés intenzitása nem ér el egy adott mértéket, addig kevésbé tudatosul, hogy ez az újratermelés a gazdaságin, vagy a társadalmin túl egyben *egész kultúrák, civilizációk* újratermelése is.

Amiről napirend szerint beszélünk, az a társadalmi tőke különböző kulturális változatai, civilizációs típusai közötti egymásrataltságnak, *ugyanakkor* megosztottságnak vagy éppen szembenállásnak a kérdéseivé is átfogalmazható. A kulturálisan többé-kevésbé egyöntetűként tételezett társadalmi tőke keretei közötti együttműködés egyáltalán nem érdektelen, de a kultúrák közötti együttműködéshez képest viszonylag helyi érdekű. Adam Smith a gazdasági munkamegosztást részletező művében beszél ugyan egyfajta „társ-érzésről” (*fellow feeling*), de ez nagyrészt kulturálisan korlátozott maradt (az on-line *Oxford Living Dictionary* 2017-ben is ezt a szöveg-illusztrációt adja: ‘*a common culture could ... promote fellow feeling*’). Ez akkor tűnhet fel jobban, amikor olyan *más kulturális mintájú* gazdaságok tesznek szert globális jelentőségre (ma a 2. és 3. legnagyobb méretű gazdaság is ilyen), amelyek nem az *egyéni önérdek* Smith által mintának tekintett kulturális logikája szerint működnek. Legalábbis saját körükben azzal nem legitimálhatók, hanem a *kollektív* hasznosság-maximalizálás kulturálisan alapértelmezett logikáját követik. Közösségépítők között vagyunk. A közösségről szóló szociológiai irodalomban alapműnek számít Ferdinand Tönnies 1887-ben megjelent *Közösség és társadalom* című tanulmánya. Tönnies a társadalom általa kifejtett fogalmáról korabeli európai tapasztalatai nyomán jegyezte meg, hogy nem véletlenül beszélünk *részvénytársaságról*, hiszen ki tudna elképzelni *részvényközösséget*. Nem tudhatta, hogy száz év múlva Kelet-Ázsia részvényközösségei (pl. a japán keirecu szövetségek) milyen világgazdasági súlyra tehetnek szert.

Az együttműködési képesség mint társadalmi tőke egyfajta névértéken *társadalmi* definíciót kaphat, de valójában *kulturálisan* sokféle, sőt kölcsönösen polarizációra hajlamos „kiszerelekben” jelenik meg. A voltaképpeni probléma tehát nem is egyszerűen a különbözőség (hogyan is lehetnének azonosak), vagy akár a lépten-nyomon megnyilvánuló kulturális elfogultság, egyoldalúság, hanem ezek egymással való viszonylataikban megmutatózó – tipikusan identitás-kötődésű – előjelei és ezek szerint kirajzolódó összeegyeztethetlenségei (gyakran használt szavakkal: „inkompatibilitásai” vagy „inkommenzurabilitásai”).

A tényállás felderítésében különösen érdekesek lehetnek a kulturális pszichológia utóbbi két-három évtizedben elért eredményei. Nem utolsó sorban azért, mert egyszerre utalnak a civilizációk közötti globális viszonyokra és a személyi belső azonossá-

gának, én-gyakorlatának ma már az agyi és idegi mikro-folyamatokig nyomon kísérhető jelenségeire. A nemzetközi kulturális pszichológiai kutatásokról magyar nyelven is van szakirodalom, ezen a téren nemzetközileg elismert kutatásokat magyar szakemberek is folytatnak (Nguyen Luu, L.A. – Fülöp M. (szerk.): *Kultúra és pszichológia*, Osiris Könyvkiadó, 2003, továbbá a kötetet szerkesztő Fülöp Márta vonatkozó munkássága.) Az ilyen irányú újabb ideg- és agykutatásokat nagyrészt a funkcionális mágneses rezonancia leképezés technológiája tette lehetővé, amelynek alkalmazása az utóbbi évtizedek egyik legintenzívebben művelt kutatási területét nyitotta meg.

Az itt tárgyalt összefüggésben a kulturális pszichológián belül is külön figyelmet érdemel a „független” és a „kölcsonösen függő” én-szerkezetek (*interdependent/independent self-construals*) vizsgálata. Egyszerűsítve azt lehet mondani, hogy az én-folyamatokban így vagy úgy minden kultúra ismeri mind az interdependenciát, mind az independenciát, de vannak kultúrák, amelyek egy sajátos értelemben „interdependensebbek”, míg mások „independensebbek”.

A kutatástörténetben elsőként hivatkozható Hazel Markus és Kitajama Sinobu munkássága, valamint 1991-ben megjelent tanulmányuk (Markus, H. R. & Kitayama, S.: *Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation*. *Psychological Review*, 98(2), 224-253, 1991; egy másik írásuk az L.A. Nguyen Luu és Fülöp M. által szerkesztett és előbb hivatkozott *Kultúra és pszichológia* c. kötetben magyarul is olvasható). Bár az adott tanulmányt és a szerzők által képviselt vizsgálati irányt, mint lenni szokott, számos bírálat érte, megközelítésük iskola-alapozó jelentőségű. Idézett írásukban a kulturálisan tipikus kétféle én-gyakorlat rendszeres megismerési, érzelmi és motivációs együtt-járóit elemezték. A „független” és a „kölcsonösen függő”, independens és interdependens én-szerkezetek amerikai és japán kulturális eseteire összpontosítottak. Vizsgálódásaik azt erősítették meg, hogy az interdependens esetben az én szorosabban kötődik a társas összefüggésekhez, részben „átfedi” azokat vagy „összemosódik” azokkal, míg az independens gyakorlatban inkább elkülönül, függetlenül azoktól.

A kutatási eredmények, az azokhoz kapcsolódó kritikai irodalommal együtt, az utóbbi negyed században gyors ütemben bővültek. (Arról, hogy hol tartanak, képet adhat pl. a Michele J. Gelfand, Chi-Yue Chiu és Ying-Yi Hong által szerkesztett

kötet: *Handbook of Advances in Culture and Psychology*, Oxford University Press, 2016.) Az egyik figyelemre méltó fejlemény az agykutatásokkal való összekapcsolódás. E tekintetben kiemelhetők a Pekingi Egyetem és a Hongkongi Egyetem kutatóinak együttes vizsgálata, amelyek jelentősen alátámasztották a kulturálisan kondicionált én- és agy-folyamatokról korábban épített modelleket. (Sik Hung Ng, Shihui Han, Lihua Mao & Julian C. L. Lai: *Dynamic bicultural brains: fMRI study of their flexible neural representation of self and significant others in response to culture primes*, *Asian Journal of Social Psychology*, 13, 83–91, 2010). Ami külön is érdekessé teszi ezt a vállalkozást, az, hogy *ugyanazoknak* a személyeknek az esetében találtak kulturálisan eltérő én- és agy-működést, attól függően, hogy melyik kultúrára „hangolták rá” őket. Ez számos további kérdést vet fel pl. abban a vonatkozásban, hogy akár *egy személyiségen belül* hogyan hozhatók közös nevezőre egymás ellentettjeinek számító én-folyamatok. Ha ez egy agyon belül nem valósul meg „magától”, még kevésbé várható el egész kultúrák között.

Az idegkutatásokban alkalmazott eljárások nagyon drágák, de valójában a mindennapi életben ismétlődő viselkedési jellegzetességekről van szó. Kevésbé költséges, ha ezek között találunk szemléltető eseteket. Egy ilyent mutatott be az a csoport, amelyben Markus és Kitajama is részt vett (Markus, H. R., Uchida, Y., Omoregie, H., Townsend, S. S. M., & Kitayama, S.: *Going for the gold: Models of agency in Japanese and American contexts*, *Psychological Science*, 17, 103–112, 2006). További részletezés helyett egyszerűen csak hallgassunk meg két mottóul választott nyilatkozatot. Mindkettőt a 2000-ben Sydney-ben tartott Nyári Olimpia bajnokai adták, mindketten aranyérmesek, mindketten hölgyek, de az egyik amerikai, a másik japán:

I think I just stayed focused. It was time to show the world what I could do. I am just glad I was able to do it. I knew I could beat Suzy O’Neil, deep down in my heart I believed it, and I know this whole week the doubts kept creeping in, they were with me on the blocks, but I just said, “No, this is my night.”

(Misty Hyman, a 200 m-es női pillangó-úszás aranyérmese)

Here is the best coach in the world, the best manager in the world, and all of the people who support me – all of these things were getting

together and became a gold medal. So I think I didn't get it alone, not only by myself.

(Takahasi Naoko, a női maraton aranyérmese)

Az amerikai szövegben 69 szóból 13-szor fordul elő az „én” vagy annak módosult változata, a japán esetben 46-ból 4-szer. Az amerikai arány a japának duplája.

Mondhatnánk, hogy a „keleti” változat (de a „Nyugat” kétkezi munkásainak és szegényeinek hagyománya is) egy sajátos értelemben „interdependensebb”, mint a (főleg közép- és felsőbb osztálybeli) „nyugati”. Ettől azonban a keleti (vagy a nyugati munkásnegyedek lakója) még nem tartja magát kevésbé civilizáltnak. Jól ismert Gandhi (állítólagos) válasza a kérdésre, mi a véleménye a „nyugati civilizációról” („nem rossz ötlet...”). Ugyancsak Gandhi, az interdependens szemléletre nézve tipikus (és jól dokumentálható) módon, az ember *kötelezettségét* hangsúlyozta a *jogaival* szemben: „a jogok Gangesze a kötelezettségek Himalájájából folyik”. Ez egy húron pendül a 20. század talán legjelentősebb japán gondolkodójának, Nisida Kitarónak a meggyőződésével: „Az ember adós lény”, egész létével „tartozik”. Az öt éve meghalt, szintén japán filozófus, Imamici Tomonobu Emmanuel Levinas-szal folytatott dialógusában az embert „felelősséggel tartozó lényként” jellemezte. De nem kell mindenáron bölcselők, pszichológusok vagy agykutatók közé mennünk. Az egyik magyarországi japán gyár japán menedzsere így kérdezett vissza magyar kollégája méltatlankodására: „tudnál mutatni valakit, aki sajátmagát szülte?”.

A fentiekén túl az „interdependens” gondolkodásban számos más rendszeres eltérés, így egy más időszemlélet is tükröződik. Mint például Csou En-lajnak, Mao Ce-tung miniszterelnökének egy „nyugati” kérdésre adott válaszában. A kérdés arról szólt, mi a véleménye a felvilágosodásról és a francia forradalomról. A Párizsban tanult kérdezett így válaszolt: „talán még korai a kérdés”. Találkoztam kínai diplomatával, aki több mint ezer évre tudta visszavezetni a családfáját. Nem rég egy vezető amerikai egyetem professzora hívta fel a figyelmet arra, hogy Mao elnök után Kínában ismét előkerültek a családfák. Ha ez nem is minden kínaira jellemző, a Budapesten élő és nemzedékek sorában gondolkodó kínaiakhoz képest nem ok nélkül tűnhet úgy, hogy a helyiek meglehetősen

máról holnapra élnek. (Ezt japán-magyar viszonylatban Gert Hofstede sokat idézett kutatásai tételelesen igazolták:

<https://www.geert-hofstede.com/japan.html> .)

A tétek és kockázatok körét nem meríthetjük ki, de utalhatunk olyan elemekre, amelyek ma sokban különböznek a korábban megszokottaktól. Néhány hónappal ezelőtt a legnagyobb és leggyorsabb számítógépek Kínában működtek, az első is, a második is. Az első („amelyben már nincsenek amerikai alkatrészek”) másodpercenként 94 kvadrillió műveletet végez. A japánok megelégtették a dolgot és bejelentették a következő célszámot: 130 kvadrillió művelet másodpercenként. Ha már Kelet-Ázsiában vagyunk, a világ legnagyobb memória-chip szállítója a dél-koreai Samsung. A hírhez az egyik legnagyobb japán újság (jóval nagyobb példányszámú, mint bármely Japánon kívüli napilap a világon) nem minden rezignáció nélkül fűzte hozzá: nemcsak arról van szó, hogy a Samsung az egész világon a legfejlettebb memória-chip gyártó technológiával rendelkezik, de „több évvel jár előtte legszorosabb riválisainak is”. Lehet, hogy a következő „legnagyobb és leggyorsabb” szuperszámítógép üzembe állítását majd az Egyesült Államokban jelentik be, de előfordulhat, hogy nem kelet-ázsiai alkatrészek nélkül. A tétek között nyilván ott vannak a globális környezetvédelem vagy a biztonság kérdései is, az atomhatalmak közötti viszonyoktól az öngyilkos merényletekig. De vehetnénk a népesebbi deficit és a migráció kérdéseit is.

A tétek nyilván nemcsak logikaiak, de a kölcsönös egymásra utaltság érvényesítésének belátható logikai feltételei is vannak. Ezek egyike, hogy az csak olyan közös nevezőn valósulhat meg, amely elég általános érvényű a szóban forgó kettősségek meghaladásához. A művelet megfogalmazásának egyik változatát az európai középkor skolasztikus hagyományából idézhetjük: *contraria non contradictoria sed complementa sunt*. Eszerint az ellentétekben nem annyira az ellentmondást, mint inkább a kölcsönös kiegészítés lehetőségét kell keresnünk és megtalálnunk. Ha logikai feltételről és formuláról beszélünk is, ez nem jelenti azt, hogy maga a megoldás algoritmizálható vagy automatizálható lenne. Személyek között végső soron csak személyes megoldások lehetségesek. Ez az általános robotizáció korában is okot adhat némi derűlátásra.

Közösség konferencia az Alapítók emlékére, 2017. november 10.

A konferencia programja

Megérteni és cselekedni

TÁRSADALMI VÁLTOZÁSOK, KÖZÖSSÉGI VÁLASZOK

Időpont: 2017. november 10. 10.30-17.00

Helyszín: Budapest, ELTE TáTK Kari

Tanácsterem, fsz.

Szervezők:

Közösségfejlesztők Egyesülete,

ELTE TáTK Szociális Munka Tanszék

PROGRAM

TÁRSADALMI VÁLTOZÁSOK

Megnyitó és köszöntő

(Darvas Ágnes, tanszékvezető, Szociális Munka Tanszék, ELTE-TáTK)

10.30-11.00 Törésvonalak a mai magyar társadalomban

(Farkas Zsombor, tanársegéd, ELTE-TáTK, Szociális Munka Tanszék)

11.00-11.30 Bizalom és diszkrimináció a közösségi gazdaságban - magyarországi kutatási példával

(Simonovits Borbála, Tátki, vezető kutató, ELTE TáTK oktató)

11.30-12.00 Gyűlöletmenedzsment és megvetéspolitikák... és amit ez ellen tehetünk

(Éber Márk Áron, egyetemi adjunktus, ELTE TáTK Szociológia Tanszék)

12.00-12.30 Tényleg ellenség az, aki „más”?

(Perintfalvi Rita, katolikus teológus)

12.30-13.00 Anarchizmus és közösség

(Giczey Péter, közösségfejlesztő)

13.00-13.45 ebédszünet

A KÖZÖSSÉGI MUNKA KIHÍVÁSAI ÉS VÁLASZAI

13.45-14.15 Községi munka vidéki térségekben

(Szedes-Kummer Mária, közösségfejlesztő, Zalai Falvakért Egyesület és Németh Nándor, vidékfejlesztő, MÁLTA)

14.15-14.45 Községi munka a fogyatékos emberek befogadásáért

(Csabai Lucia, közösségfejlesztő, PhD hallgató ELTE-TáTK és Sziklai István, szociálpolitikus, oktató, ELTE-TáTK)

14.45-15.15 Községi munka szegregátumban élőkkel

(Csongor Anna, szakigazgató KCM, ELTE-TáTK és Oláh Roland, szociális munkás)

15.15-15.45 Elnyomottak felhatalmazása. Községszervezés eredményei és kihívásai

(László Johanna és Peták Péter)

15.45-16.15 Fából vaskarika, vagy valóban újat hozott a községi adományozás szemlélete a hagyományos adománygyűjtő módszerekhez képest?

(Lapinskas Ilona, községi adományozási szakértő és Barna Erika, igazgató-kurátor, Ferencvárosi Községi Alapítvány)

16.15-16.30 Záró

Kovács Edit, elnök, Községfejlesztők Egyesülete

Bizalom és diszkrimináció a közösségi gazdaságban

Készült **Simonovits Bori** előadása nyomán

Mi az a közösségi gazdaság?

A fogalom angol szinonímái:

- sharing economy
- peer-to-peer economy
- collaborative economy
- collaborative production

Belk (2014) alapján 2 fő ismérve a közös fogyasztás és az, hogy megosztáson alapul (P2P).

Mi hívta életre a közösségi gazdaságot?

Előzmények (Magyarország): kalácsa körök, kis-közösségekben egymás segítése (gyerekek közös felügyelete, kerti munkák, disznóvágás stb.)

1990-es évek: Közöségi Önsegítő Rendszerek (KÖR). Ilyen például a bevásárlóközösség, telekocsi, "csereberekör".

2008-tól gazdasági válság → munkanélküliség nőtt, ár-érzékenyebbé váltak a fogyasztók.

Kialakulásában fontos tényező a web2.0 alapú alkalmazások terjedése (tartalomhoz való hozzájárulás és egymással való kommunikációt biztosít) vs. web 1.0 (egyirányú információáramlás)

Szemléletváltás: "You are what you own" helyett „You are, what you can access” vagy „You are, what you share” (Belk, 2013)

Magyarországi példák:

- Közösségi kertek
- Telekocsi
- Szívésségbankok

A közösségi gazdaság legfontosabb jellemzői

Az árukhoz, a szolgáltatásokhoz, az adatokhoz és/vagy a tudáshoz való hozzáférés *közösségi elven működik*:

- Megosztáson alapul (sharing)
- Egyének között zajlik az interakció (P2P)
- Javak és szolgáltatások közös tulajdonlása (helyi autó-megosztó közösségek, például Svédország, 340 család/100 autó) vagy használata (L'Office, BlaBla Car)

Általában:

- A hozzáférés az eszközökhöz ideiglenes
- A kommunikáció módja: Internet alapú web2.0 (pl. facebook csoportok)

A megosztás gyakorlatai:

1. *Internet alapú tartalommegosztás:* Wikipedia, Youtube - legális versus illegális (Pirate bay vs Spotify)

2. *Közös fogyasztásra épülő megosztás:* egyének által koordinált mind a javak beszerzése mind az elosztás valamilyen díjért vagy más kompenzációért (pl. csere)

Sharehood (háztartási, házkörüli munkához szükséges tárgyak, eszközök megosztása): Ausztráliából

indult, közösségépítés szempontjából nagyon fontos!

Példa: Friends with Things (Melbourne környékéről indult): <http://friendswiththings.com.au/>

Összegzés

Előnyök

- Költséghatékonyság
- Szabadság, rugalmasság
- Környezetvédelem
- Közösségi élmény
- Korszerűség

Hátrányok

- Szerzői- tulajdoni jogi problémák (film és zeneipar)
- Illegalitás (Piratbay, SciencHub)
- Abból származó piaci versenyelőny, hogy nem ugyanazok a szabályok vonatkoznak rájuk, mint a versenytársakra
- Adózás (Uber)
- Higiéniai előírások: Lakáséttermek
- Beszükülő albérletpiac, „felfnyomják az árakat” (AirBnB)
- egyes városokban korlátozások, tiltások (Berlin: AirBnB, Bp: Uber)

Esettanulmány: Diszkrimináció tesztelés egy utazásmegosztó oldalon

Fókuszban: A bizalom kiépítése a közös közlekedés terepén

A bizalom kulcskérdés, mert nem tudjuk, hogy kivel fogunk utazni és tényleg megvalósul-e az ígért szolgáltatás. A bizalom („on-line”/digital) növelésének technikái:

- TrustCloud célja értékelési, visszajelzési lehetőség biztosítása közös fogyasztáson alapuló közösségek számára;
- facebook/Linkedin profillal összekötött profilok;
- visszajelzési rendszer: sofőrök, utak, autók értékelése:

<https://www.blablacar.co.uk/member-ratings>

A kutatás megvalósítása:

Módszer: kontrollált kísérleti elrendezés

Tesztelők:

- 8 tesztelői profil (4 férfi és 4 nő)
- Nemzetiség: holland, arab, orosz, kínai
- N=160 (20/profil)
- Egyetemisták, akik utazni szeretnének

Útíciók: Magyarországon belül: Debrecen, Miskolc, Szeged, Nyíregyháza, Pécs, Szombathely, Sopron, Győr; Határon átnyúló: Pozsony, Bécs, Graz, Arad, Újvidék; Kiinduló pont: Budapest

FIÚ PROFILOK

Vladimir Popov,
orosz, 25 éves

Hello! I am student from Russia who is a big fan of travelling. Currently do my studies in Budapest. Love to explore new places.

Li Wang,
kínai, 26 éves

Hey! I am student from China. Right now I study in Budapest. Love to explore new places and travel.

Luuk Bakker,
holland, 25 éves

Hello! I am a student from Holland and I do my studies in Budapest now. Love to explore new places and travel around.

Hassan Abadi,
arab, 27 éves

Hi! I am student from Saudi Arabia. For now I do my studies in Budapest. Love to travel and explore new places.

LÁNY PROFILOK

Natasha Ivanova
orosz, 26 éves

Hello! I am Russian student, currently studying in Budapest. I am a big fan of travelling and love to explore new destinations

Chen Lee,
kínai, 26 éves

Hey! I am a Chinese student, currently studying in Budapest. Travelling is my passion and I would like to explore more places around

Julia Bakker
holland, 27 éves

Hello! I am from Holland, but now studying in Budapest and travelling around to explore new places.

Fatima Saffir,
arab, 25 éves.

Hi! I am a student from Lebanon, now studying in Budapest. Travelling is my hobby and I love to explore new cities.

A fuvart felajánlók számára feltett kérdés változatai:

Hello! I would like to join you in travel from Budapest to ... (Location X). I won't have any luggage with me. Can you say please, where is the meeting point in Budapest and do you still have one free place?

Hi! I would like to travel with you to (Location X) from Budapest. I have only a small backpack. Please let me know, where is the meeting place in Budapest (arriving place at Location X) and if you still have one free place?

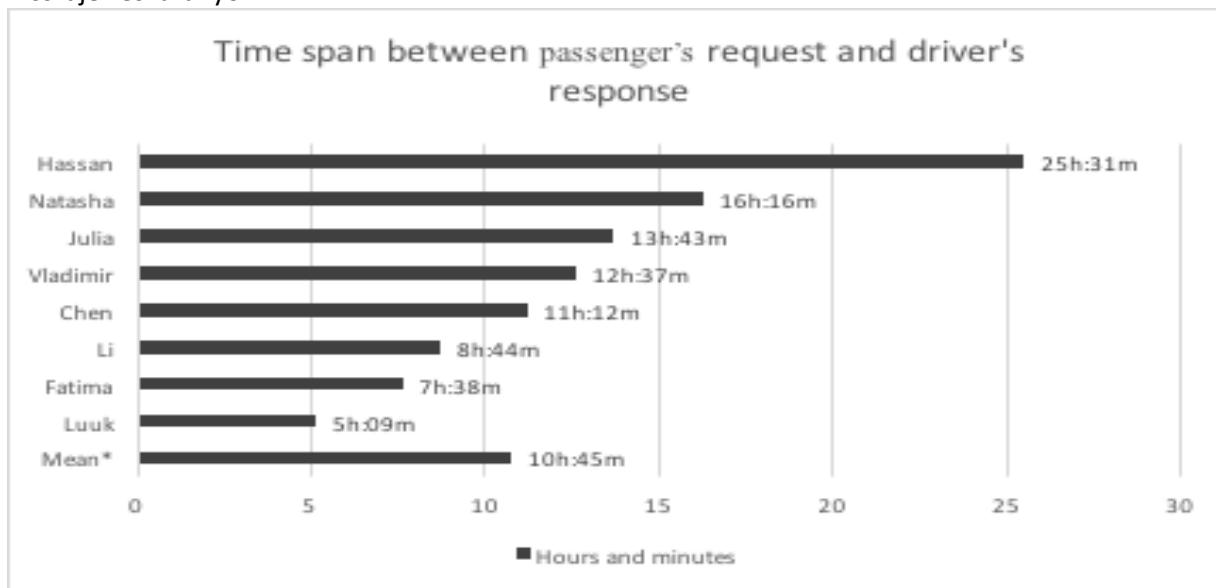
Válaszok

Ha a sofőr elutasítja a kérést (nincs több hely):
„Thank you. I will search for other option. Have a nice day.”

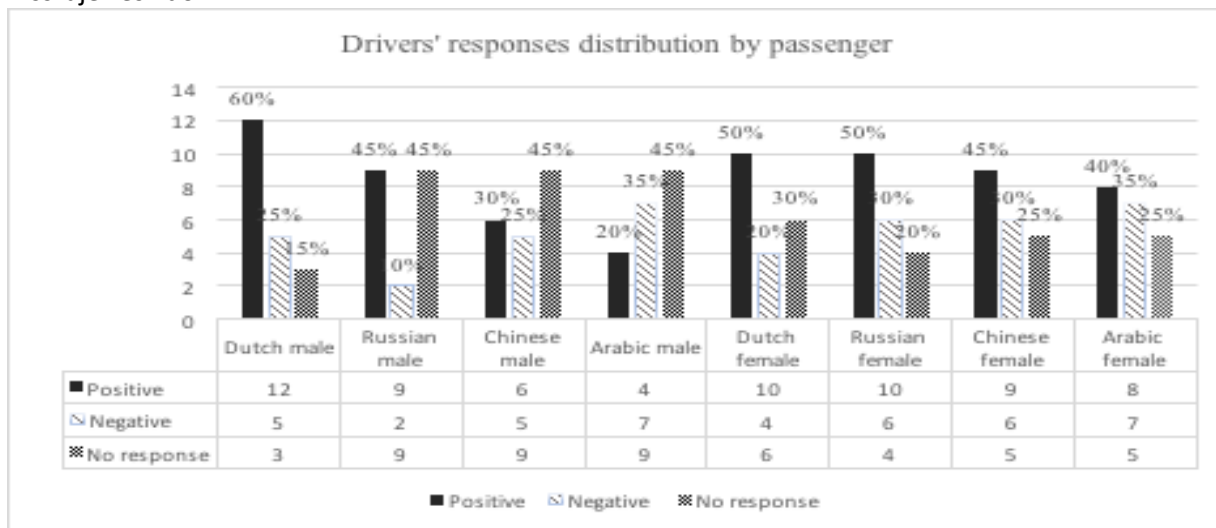
Ha a sofőr elfogadja a kérést: *„Thank you for information, but unfortunately I need to postpone my trip. Have a nice day.”*

Eredmények:

Visszajelzési arányok

Visszajelzési idő

Kvalitatív elemzés:

Bizalom kiépítésére alkalmas bemutatkozások:

- "Az utasok szeretnek mert közvetlen vagyok és meg bízható! Bejártam már a fél világot a másik felét most tervezem"
- "Németországban dolgozom, elég sűrűn haza tudok járni. Szeretek új emberekkel megismerkedni és szívesen beszélgetek bármilyen témáról."
- „Szasztok! Fiatal világjáró vagyok, hiszek a telekocsizásban, a kanapészőrfben, egymás segítségével, és megismerésében. Szoktam felvenni stopposokat, és stoppolni is szoktam"
- "Az ésszerűség, a kihasználtság, a környezetvédelem és a jó társaság is fontos számomra, ezért osztom meg a szabad helyeimet. :)"

- "Azert erdemes velem utazni mert jofej vagyok.:)"

Diszkriminatív tartalmú biok előfordulása:

- "Szasztok Augsburgban élek, hétvégenként rendszeresen hazalátogatok Miskolcra. Akiket nem szállítok: Kétes alakok, csomagok, Menekültek stb."

Politikai tartalmú biok:

- "Útálom O.Vikit."

Bizalom kiépítése és nem szándékolt következménye: diszkrimináció!!

Dilemma:

Mérlegelési lehetőség biztosítása
vs. instant foglalás?

Előnyök (szubjektív élménybeszámolók alapján)

- „nagyon szeretjük, mert olcsóbb és gyorsabb, mint a tömegközlekedés. Ráadásul, eddig tapasztalataink alapján, mindig jó a társaság is!”
- “egyfajta szabadságot ad az utazásban. Jó, mert megvalósul benne az emberi együttműködés. Jó, mert emberi kapcsolatok jönnek létre. Na és persze azért is jó, mert költséghatékony.”
- “Örülök, hogy Oszkár-használó vagyok, mert így a környezetvédelemhez is hozzájárulok.”
- “Oszkározva rádöbbenhetünk; milyen sok jó és érdekes ember él ebben az országban”
- “izgalmas beszélgetések, igazi közösségi élmény!”
- “A legkorszerűbb utazási formának tartom”

Vagyis:

- Költséghatékony
- Jó társaság, légkör, emberi kapcsolatok
- Szabadság, rugalmasság
- Környezetvédelem
- Közösségi élmény
- Korszerű

Példa:

AirBnB: Antidiszkriminációs szabályzat

„Mielőtt csatlakoznál

A célunk egy olyan megbízható közösség építése, amelyben mindenki bárhová tartozhat. Ennek biztosítása érdekében kérünk arra, hogy fogadd az általános szerződési feltételeinket, és vállald azt, hogy tiszteletben tartod az Airbnb közösségének valamennyi tagját.

Az Airbnb Közösségi vállalása

Elfogadom, hogy az Airbnb közösségének minden tagját – fajtól, vallástól, nemzeti hovatartozástól, etnikumtól, fogyatékoságtól, nemtől, nemi identitástól, szexuális irányultságtól és kortól függetlenül – tisztelettel és előítéletek nélkül kezelem. További információAz Airbnb Általános szerződési feltételei

Emellett elfogadom a következő feltételeket és szabályzatokat: az Airbnb Általános szerződési feltételeit, a Fizetésekre vonatkozó szerződési feltételeket, az Adatvédelmi szabályzatot és a Diszkriminációellenes szabályzatot.”

simonovits@tarki.hu

Források

Belk, R. (2010). "Sharing." Journal of Consumer Research 36 (5): 715-734.

Belk, R. 2013. You are what you can access: Sharing and collaborative consumption online. Journal of Business Research 67(8):1595–1600.

Edelman, Benjamin; Michael, Luca; Dan, Svirsky (2016),

[Racial Discrimination in the Sharing Economy: Evidence from a Field Experiment](#)

Edelman, Benjamin – Michael Luca (2014), “[Digital discrimination: the case of Airbnb](#)”, Harvard Business School, Working paper 14-054. Retrieved October 2, 2017, from Simonovits et al (forthcoming): “Discrimination in the Sharing Economy. Evidence From the Hungarian Field”

Gyűlöletmenedzsment és megvetéspolitik – és amit ellene tehetünk

Megérteni és cselekedni

Éber Márk Áron

Az idei konferencia alcíme „megérteni és cselekedni”; az alábbiakban magam módján (szociológusként) az előbbihez, a megértéshez szeretnék hozzájárulni. Elsősorban ebben és ezzel tudok segíteni. E megértésből persze következik egyfajta cselekvési stratégia is. A cselekvés optimális módjához azonban már nem értek – annak meghatározása már az Önök szakmai kompetenciájába tartozik.

Gyűlöletmenedzsment és megvetéspolitik

A közösségfejlesztők és szervezők munkáját ma az teszi különösen nehézé, hogy tevékenységük folytatását viharos erejű szembeszélben, hegymenetben kell végezniük. A zord terepviszonyok egyike az a propagandakampány-sorozat, amely néhány kifejezésbe sűrítve magyarázza el a magyar állampolgároknak, kiket kell gyűlölniük, kiktől kell félniük, kiket kell megvetniük – röviden: kiket hibáztathatnak azért, ha valamivel elégedetlenek. A propaganda néhány kulcshelyzet „felépítéséből” és változatos formákba „kombinálásából” áll. Építőelemeket és összeillesztési szabályokat adnak az állampolgárok kezébe, akik miközben úgy érzik, alkotó módon megértik helyzetüket, valójában pontosan azokat a magyarázatokat „rakják össze”, amiket a propaganda ki akar velük mondani.

Az építőköveket mindenki ismeri, aki látott már Magyarországon égszínkéék óriásplakátokat. A legfőbb elemek: „migráns”, „Soros”, „Brüsszel”, „terror”, „civil”. A látszólag spontán módon összeillesztett magyarázatok ezek tetszőleges kombinációiból következnek: „A migránsokat a Soros irányította Brüsszel akarja Magyarországon letelepíteni, a civilek hathatós közreműködésével terrorveszélynek téve ki az országot.” Az építőelemeket külön kampányok és nemzeti konzultációk döngölik az emberek fejébe (ki az a Soros és mi az a Soros-terv; mit akar Brüsszel és miért kell megállítani; miért veszélyesek a migránsok és kik akarják őket ideleleltetni; hogyan áskálódnak a civilek és teszik ki terrorveszélynek az országot). E propagandakam-

pány-sorozat nyilvánvalóan jól felépített, módszeresen kidolgozott, több hónapos periódusokban, több csatornán, nagy felületen sulykolja alapüzeneteit.

Miért olyan eredményes ez a politika? Talán azért, mert a huszadik században sokszorosan és sokrétűen traumatizált társadalom a gyűlöleten, a félelmen és a megvetésen keresztül könnyebben integrálható, mint a szolidaritásra, együttműködésre, közösségvállalásra és közös problémamegoldásra mozgósító üzenetek által. Nem tudhatjuk biztosan a választ, amíg egy kellően erős politikai felhatalmazással rendelkező szereplő kormányerő nem próbálja meg az ellenkezőjét. (Jó volna „kipróbálni” egy hasonlóan nagy volumenű szolidaritásra, együttműködésre közösségvállalásra és közös problémamegoldásra mozgósító propagandakampány-sorozatot is – kárt biztosan nem okozna, a közösségfejlesztők és szervezők munkáját ellenben biztosan nagyban támogatná.) A válasz a kérdésre, hogy miért működik a gyűlöletmenedzsment és a megvetéspolitik, alighanem az lesz, hogy e propagandakampány-sorozat a másik oldalon azt is bele kívánja verni az állampolgárok tudatába, hogy kiktől számíthatnak védelemre. Már halljuk is a választ: „Magyarország kormánya megvédi a magyar családokat!” Megvédi Sorostól, migránstól, Brüsszeltől, a terrortól – és megvédi ezek „ügynökeitől”, a civilektől is. Az üzenet tehát az, hogy egy rettenetesen veszélyes világban csak Magyarország kormánya védhet meg az ezerarcú fenyegetéstől.

És amit ellene tehetünk: mélyíteni a megértést

A magyar társadalom alsó fele-kétharmada „joggal” kiábrándult. Nem azért fogadja be könnyebben a negatív propagandakampány üzeneteit, mert „eleve” ilyen a „magyar néplélek” vagy mert rosszul gondolkodik, hanem azért, mert *valóban*

azt tapasztalta meg, hogy átverték, következésképpen jogosan dühös vagy kiábrándult. Az első lépés a mélyebb megértés felé tehát az, hogy elismerjük: a kiábrándulás és a fásultság, sőt a düh is jogos, s inkább azt a kérdést tesszük fel: a rendszerváltás beváltatlan ígéretei után vajon miért ne lennének dühösek és kiábrándultak? Ugyan kik ismerték el a rendszerváltás után be nem teljesült felzárkózási ígéretet hamisságát? Ugyan kik ismerték el csalódásuk jogosságát?

A rendszerváltás ígérete az volt, hogy ugyanúgy (sőt jobban) fogunk élni, mint a Kádár rendszerben és ráadásul szabadon is. Az ígéret a jólét és a szabadság volt, vagyis az, hogy Magyarország jövője Ausztria. Ami ezzel szemben a kilencvenes és a kétezres években ténylegesen lezajlott, az nem más, mint

- a társadalmi egyenlőtlenségek növekedése (a nyolcvanas évek óta növekszik, a tendencia tehát folytatódott);
- a társadalom szerkezetének szétnyílása (polarizációja) tömeges egzisztencia-válsággal, gyengülő középosztállyal, gazdagodó szűk elittel;
- a szegénység és a létbizonytalanság megnövekedése;
- dezindusztrializáció és a mezőgazdasági termelés összeomlása (bezáró-privatizáció alá kerülő gyárak, téveszek, állami gazdaságok);
- a bérekhez képest növekvő megélhetési költségek (polarizálódó bérszerkezet és emelkedő ár-szerkezet).

Az ígéret a kilencvenes és a kétezres években azonban minduntalan az volt, hogy hamarosan felzárkózunk – belépünk a NATO-ba és az Európai Unióba, bevezetjük az eurót, cukrászdát nyithatunk Bécsben – csak előbb még kell egy megszorítás, egy kis „privatizáció”, „dereguláció”, „fiskális” és „monetáris stabilizáció”. A kétezres évek közepévére aztán nyilvánvalóvá vált, hogy nem zárkózunk fel: jött 2006 és az őszi beszéd, 2008 és a pénzügyi, gazdasági, majd devizaválság, 2009 és a kormányválság, majd jött 2010 és az éles politikai fordulat.

Mi volt 2010 előtt az uralkodó magyarázat: miért nem zárkózunk fel? Miért nem lettünk Ausztria? A nyugatot célzó felzárkózás elmélete, a tranzitológia („átmenet”), vagyis az egyvonalú modernizáció elméletének kelet-európai rendszerváltásokra alkalmazott változata a felzárkózás kudarcát alapvetően *belső tényező*knak tulajdonítja. A magyarázat jobb esetben a felzárkózni kívánó

nemzeti társadalom, gazdaság és politika *intézményrendszerének* nem megfelelő voltát, rosszabb esetben a *népesség* (felkészültségének) hiányosságait emeli ki. Ez utóbbi magyarázat empirikus igazolását az értékrendszer-kutatások nyújtják. Ezekből megtudható, hogy „a magyarok” zárt gondolkodásúak, „keleties”, „balkáni” érték-szerkezetűek, etatisták, paternalista beidegződésűek és így tovább. Ez a magyarázatípus a felzárkózás kudarcát valamiféle nemzeti-népi sajátosságnak tulajdonítja, amely szerint – mint a kanonikussá vált lesújtó ítélet szól – „a magyarok még nem elég érettek” Európához, a demokráciához, a Nyugathoz: a népesség nem elég civilizált a felzárkózáshoz.

Ez a magyarázatípus a felzárkózás kudarcának uralkodó magyarázataként pontosan azokat hibáztatja a felzárkózás kudarcáért, akik a rendszerváltás gazdasági-társadalmi árát megfizették: „a népet”. Ez az uralkodó értelmezés természetesen nem független az adott ország hatalmi viszonyaitól. A *német ideológiából* is tudhatjuk: „Az uralkodó osztály gondolatai minden korszakban az uralkodó gondolatok”. Márpedig az uralkodó osztály uralkodó gondolata a „népet” (a *populust*) tette meg bűnbakká: azt a népet, amely a rendszerváltás sokkszerű megrázkódtatásait egytől egyig megfizetni kényszerült. A 2010 után felemelkedő „populista” jobboldal, noha újra nagyot csavart a politikai elnyomás és a gazdasági kizsákmányolás kettős présén, szimbolikusan (és álságosan) mégis elismerést követelt a népnél: „Tiszteletet a magyaroknak!”

Ez tehát a propagandakampány-sorozat trükkje – és sikerének kulcsa is. A kilencvenes és a kétezres évek átalakulásának zivatarában megviselt állampolgárok kellően nagy száma hiszi el, hogy éppen azok védelmezik majd meg „Sorostól”, „migránstól”, „Brüsszeltől”, „terrorától” és „civiliktől”, akik éppen megijesztették őket velük, és akik ugyanúgy a politikai elnyomás és a gazdasági kizsákmányolás kettős prését szorítják. Az új uralkodó osztály a régi szimbólumait vádolja minden bajért, miközben szimbolikus menedéket kínál annak „a népnek”, amely ezért cserébe hajlamosabb elfogadni az új uralkodó osztály országlását, minthogy visszahozza a régieket, akik a felzárkózás kudarcáért e népet hibáztatták.

És amit ellene tehetünk: a cselekvés stratégiája

A közösségfejlesztés és szervezés szakmája rengeteget segíthet e viszonyok megfordításában.

„Kicsiben” végzett, lassú aprómunkájával a társadalom roncsolt mikroszöveit gyógyítja. A szakma jogosan érezheti magát hegymenetben és viharos ellenszélben, hiszen a civilek munkájának megnehezítése s egyúttal megbélyegzése munkájuk elemi létfeltételeit ássák alá: e munka finanszírozását és az elismerését. Mégis, hosszabb távon e szakma elengedhetetlen szerepet fog játszani a negyedik köztársaság kiépítésében. (1918, 1945, 1989 után a negyedik köztársaságot biztosabb alapokra és erősebbre kell felépítenünk.)

Ehhez el kell ismerni a kilencvenes és kétezres évek gazdaság- és társadalomszerkezeti átalakulásai okozta jogos sérelmeket és fel kell hagynunk „a nép” hibáztatásával. (Ez utóbbit szükségtelen is hangsúlyozni, a közösségfejlesztőkre és szervezőkre ez eddig sem volt jellemző.) A sérel-

mek elismerése, a felkészültség (*capability*) értelmében vett képességek fejlesztése, az egyének és közösségek „képessé tétele” (*enablement*) és „hatalommal való felruházása” (*empowerment*) valóban „kicsiben” végzett lassú és apró munka. Egy biztos: *e nélkül* biztosan nem lesz negyedik köztársaság.

E sorok olvastán talán lesz, aki úgy érzi, a cselekvési program „túlterheli” a szakmát: talán „túl sokat” vár a kisközösségek szervezőitől, fejlesztőitől, építőitől. Ez adatott, innen kell mindent megfordítanunk, innen kell nyernünk. És így is lesz: ilyen vert helyzetből fogunk mindent megfordítani, és igenis innen fogunk nyerni.

ebermark@tatk.elte.hu

A szolidaritás etikája – Az egyházak felelőssége, hitelessége és botránya

Perintfalvi Rita

A szegény egyház álma

Ferenc pápa 2013-ban, megválasztását követő egyik beszédében, szenvedélyesen felkiáltott, hogy: „Ah, mennyire szeretnék egy szegény egyházat, egy olyan egyházat, amely a szegényekért van!” Később ezt első apostoli buzdításában az Evangelii Gaudiumban (Az Evangélium öröme) megismételte, amikor hangsúlyozta, hogy „vágom egy szegényeket szolgáló szegény Egyházra” (EG 198). Ferenc egyházreformjának legfontosabb eleme tehát az, hogy egy olyan szegény egyházat akar, amely a szegényekért, a nélkülözőkért való fáradozást nem csupán mellékes karitatív feladatnak tekinti, hanem a szegényekben, az elesettekben és az üldözöttekben képes meglátni a szenvedő Isten arcát. Vagyis a szegény egyház álma a keresztény spiritualitás lényegében gyökerezik és a cselekvő szolidaritásban mutatkozik meg.

Mivel a pápa szerint, csak a szegény egyház értheti meg igazán a szolidaritás üzenetét, ezért a szegénység szent ferenci ideáljának (újra)felfedezéséhez kívánja visszavezetni egyházát. Teszi ezt saját élete példája, sokszor a bibliai prófétaakra emlékeztető jelképes cselekedetei, valamint tanításai által. Ezt a példaértékű érzékenységet a szegények iránt még ifjúként egykori tanárától és lelki mesterétől, a jezsuita Juan Carlos Scannone-tól vette át, aki az argentin felszabadítási teológia és filozófia megalapítója volt. Aki még bíboros korában azzal a parainézissel bocsátotta útjára növendékét, hogy „bármit is tegyél, bármivé is legyél, soha ne feledkezzél meg a szegényekről!”

Így válik Ferenc forradalmi programjának alappillérévé a szegénység, a szolidaritás és az irgalmasság ideáljának követése. No persze mindez nem minden előzmény nélkül való, hiszen a II. vatikáni zsinat nagy pápája XXIII. János, aki meghirdette az aggiornamento irányelvét („a mai naphoz igazodást”) és azt, hogy az egyháznak végre ki kell tárnia ablakait, hogy beáradjon a friss és megújulást hozó levegő. Már 1962-ben, a zsinat előtt hasonló hangnemben beszélt: „Nem volna itt az ideje annak, hogy a pápai trónról letöröljük azt a

császári port, ami Nagy Konstantin óta rakódott rá?” Az egyház lényegéről pedig a következőket mondta: „A fejletlen országok felé az egyház annak mutatkozik, ami valójában és ami lenni akar: mindenki egyháza, kiváltképpen azonban a szegények egyháza.”

A II. vatikáni zsinatra (1962-65) érkező bíborosok egy része nagyon szerette volna, ha az egyház a szegénység szellemében átalakul, de sajnos a zsinati fejlemények nem várákozásaiknak megfelelően alakultak. Ennek ellensúlyozására 1965. november 16-án, néhány héttel a zsinat befejezés előtt a zsinati atyák közül 40 püspök a Róma melletti Domitilla-katakombában titkos tanácskozást tartott, ahol aláírtak egy 13 pontból álló dokumentumot, melyben önként elkötelezték magukat arra, hogy hazájukba visszatérve az evangélium és az ősegyház szellemiségének megfelelően élnek és látják el püspöki szolgálatukat.

A Katakomba-paktum: 40 püspök szegénységi fogadalma

Következzen néhány fontos gondolat a fent említett ún. Katakomba paktumból, amelynek létezéséről sokáig tudni sem lehetett:

1. Fáradozni fogunk azon, hogy úgy éljünk, amint a körülöttünk élő emberek számára szokásos, a lakás, az étkezés, a közlekedési eszközök tekintetében (vö. Mt 5,3; 6,33-34; 8,20).

2. Egyszer s mindenkorra lemondunk arról, hogy akár látszat szerint, akár ténylegesen gazdagok legyünk, különösen, ami a hivatali ruházatunkat (drága anyagok, hivalkodó színek) és hivatali jelvényeinket illeti, melyek nem készülhetnek drága anyagból – sem aranyból, sem ezüsből –, hanem meg kell felelniük az evangéliumnak (vö. Mk 6,9; Mt 10,9; ApCsel 3,6).

3. Nem fogunk sem ingatlant, sem ingóságot birtokolni, sem saját bankszámlával rendelkezni, és minden tulajdonunkat, melyre valóban szükségünk

van, az egyházmegye, illetve szociális vagy karitatív intézmények nevére íratjuk (vö. Mt 6,19–21; Lk 12,33–34).

5. Elutasítjuk, hogy akár szóban, akár írásban olyan címekkel szólítsanak meg bennünket, amelyek társadalmi jelentőséget vagy hatalmat fejeznek ki (eminenciás, excellenciás, monsignore...). Ehelyett azt szeretnénk, hogy atyának (padre) szólítsanak bennünket, ami megfelel az evangéliumnak (vö. Mt 20,25–28; 23,6–11; Jn 13,12–15).

10. Mindent meg fogunk tenni azért, hogy kormányunk és közszolgálataink felelősei olyan törvényeket, struktúrákat és társadalmi intézményeket hozzanak létre és működtessenek, amelyeket megkíván az igazságosság és az egyenlőség, az egyes ember és az emberiség harmonikus fejlődése. Ezáltal egy olyan új társadalmi rendnek kell megszületnie, amely megfelel az emberi és isten-gyermeki méltóságnak (vö. ApCsel 2,44–45; 4,32–35; 5,4; 2Kor 8 és 9; 1Tim 5,16).

Amíg a zsinat után Európában szinte teljesen feledésbe merült ez a paktum, addig Hélder Câmara püspök ösztönzésére 1968-ban összehívták a kolumbiai Medellinbe a CELAM (Latin-amerikai Püspöki Tanács) második általános ülését, ahol újra elővették a Katakomba-paktum gondolatait. A kontinentális összejövetel a hit védelmét összekapcsolta a szegényekkel és elnyomottakkal vállalt szolidaritással, és a latin-amerikai egyházat megnyitotta a felszabadítás teológiája felé.

A medellíni püspöki tanácskozás inspirálóan hatott a helyi egyházak életére. Megváltoztatta sok püspök életmódját és szolgálatának stílusát világszerte, hiszen az eredeti aláírókhoz mintegy ötszáz további püspök csatlakozott. Az egyházi vezetők ezek után bátrabban emeltek szót a társadalmi igazságtalanságok ellen, ami persze egyes konzervatív vatikáni tisztségviselőkben félelmet keltett. A marxizmus ideáitól félve a kúria a 80-as évektől fogva II. János Pál pápasága alatt – a Hittani Kongregáció vezetője Ratzinger bíboros tanácsára – megpróbálta fékezni a latin-amerikai papok és püspökök túlzottnak vélt politikai szerepvállalását és üldözni kezdte a felszabadítási teológia gondolatait ill. képviselőit.

A paktum szellemiségét nem tudták azonban véglegesen megsemmisíteni. Ezt tanúsítják a 2013 márciusában megválasztott Ferenc pápa gesztusai és beszédei is. Az Evangelii Gaudium c. apostoli buzdításában ugyanolyan szenvedélyes hangon áll ki az új pápa a szegények mellett és hangsúlyozza a szolidaritás szükségességét a keresztény életvitel-

ben, mint felszabadítás teológus elődjai: „Minden keresztény személy és közösség arra hivatott, hogy Isten eszköze legyen a szegények felszabadítására és támogatására, oly módon, hogy teljesen beépülhessenek a társadalomba; ez azt feltételezi, hogy tanulékonyak és figyelmesek legyünk a szegények kiáltásának meghallására és megsegítésükre. Elég átfutni a Szentírást, hogy felfedezzük, a jóságos Atya mennyire meg akarja hallani a szegények kiáltását: »Láttam Egyiptomban élő népem nyomorúságát, és hallottam a munkafelügyelőkre vonatkozó panaszát; igen, ismerem szenvedését. Azért szálltam le, hogy kiszabadítsam az egyiptomiak hatalmából. (...) Ezért menj, elküldelek a fáraóhoz, hogy népemet, Izrael fiait kivezessed Egyiptomból.« (Kiv 3,7-8.10). (...) Ha süketek vagyunk, miközben mi magunk vagyunk Isten eszközei a szegények kiáltásának meghallására, akkor kirekesztődünk az Atya akaratából és tervéből, mert a szegény »az Úrhoz kiált ellened és súlyos bűn nehezedik rád« (MTörv 15,9). A szegények szükségletei iránti szolidaritás hiánya közvetlenül befolyásolja Istenhez fűződő kapcsolatunkat. (...) Szüntelenül visszatér a régi kérdés: „Hogyan marad meg Isten szeretete abban, aki – bár bőven van neki a világ javaiból –, mégis, amikor látja, hogy testvére segítséget szenved, elzárja előle a szívét?“ (1Jn 3,17)” (EG 187).

A szolidaritás etikája a Héber Bibliában és a jézusi vízióban

Ahogy minden, ami emberi, Ádámmal és Évával, azaz a teremtéstörténettel kezdődött a Biblia szerint. Ez a történet határozza meg mind a zsidó, mind pedig a keresztény emberképet, antropológiát. Az ember Isten képmása, egyedülálló és elidegeníthetetlen méltóságának ez az alapja (Ter 1,26-28). Isten a férfit és a nőt egyenlőnek teremtette, és rájuk bízta – mégpedig mindkettőjükre azonos módon –, hogy földi képviselőiként gondoskodjanak az egész teremtett világról, annak őrzői, gondnokai legyenek. Így az ember arra lett meghívva, hogy mint értelemmel és felelősségtudattal megajándékozott lény egy olyan világot formáljon maga körül, amely a szeretet civilizációjára épül, és amely minden embertárs javát egyaránt szolgálja. Az emberiség nagy családja iránt érzett felelősség legfontosabb elemei: a szolidaritás és az igazságosság.

A Tanakh (vagyis a Héber Biblia) Izrael alapvető történelmi és spirituális tapasztalataként beszél az egyiptomi szolgaságból való szabadulásról. JHWH

Mózes által szabadította meg népét jogfosztott, elnyomott helyzetéből. Vagyis Istennek opciója van a kirekesztettek felé, azok felé, akiket megfosztanak emberi méltóságuktól. Isten opciója egyben szabadító opció is, ami a változást célozza, vagyis az elnyomott helyzetből való szabadulást. Ez az isteni cselekvési modell inspiráció is az ember számára, hogy ő is így viszonyuljon embertársaihoz.

Jézus fellépésével és személyes üzenetével folytatja ennek a nagyon fontos történelmi és isten-tapasztalatnak. A keresztény tanítás szerint Jézus megújítja és betölti a szabadulás ószövetségi ígértét: „Amikor Názáretbe ért, ahol nevelkedett, szombaton szokása szerint bement a zsinagógába, és felolvasásra jelentkezett. Izajás próféta könyvét adták neki oda. Szétbontotta a tekercset, és épp azon a helyen, ahol ez volt írva: »Az Úr Lelke van rajtam, azért kent fel engem, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek. Elküldött, hogy hirdessem a foglyoknak a szabadulást, a vakoknak a látást, hogy szabadon bocsássam az elnyomottakat, és hirdessem az Úr kegyelmének esztendejét«” (Lk 4,16-30). Ebben a történetben Jézus a prófétai szöveg utalásán keresztül magát a szegények és elnyomottak szabadítójaként mutatja be. Ez egy fajta ars poetica is részéről, ami tömören összefoglalja személyes küldetésének lényegét.

A felebaráti és az ellenségszeretet (Mt 5,43-47; Lk 6,27-28) parancsaival Jézus visszanyúl az ún. arany szabály egyetemes emberi – kultúrákon és vallásokon átívelő – parancsához, sőt meghaladja azt: „Amit akartok, hogy veletek tegyenek az emberek, ti is tegyétek velük! Ez a törvény és a próféták” (Mt 7,12; Lk 6,31). Jézus ezt a hozzáállást azonban nemcsak tanította, hanem megélte, és így lett a cselekvő szolidaritás forradalmi mesterévé.

A kereszténységben az istenszeretet szolidaritás nélkül üres és önbecsapó illúzió

Nem véletlen, hogy Jézus tanításában akárcsak az ószövetségi törvényben az isten- és a felebaráti szeretet kettős parancsa szorosan összefügg, sőt ez válik a törvény beteljesítésévé (Róm 13,8-10), azaz a főparancsá: „Hogy próbára tegye, az egyik törvénytudó kérdéssel fordult hozzá: »Mester, melyik a főparancs a törvényben? « Jézus ezt felelte: »Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez a legnagyobb, az első parancs. A második hasonló hozzá: Szeresd felebarátodat, mint saját magadat. Ezen a két parancson alapszik az egész törvény és a próféták«” (Mt 22,35-40).

Ez az alapnorma, amiben a bibliai ethosz közösségi ethosszá válik, és ez a közösségi erkölcsiség nem korlátozódik Izrael népére ill. a keresztény gyülekezet közösségére. Hiszen a felebaráti szeretet parancsa az idegen felé való etikai kötelezettségben kilép abból a szűk keretből, hogy csak Izrael népére vonatkozzon, vagy arra, aki hozzánk a legközelebb áll, azaz barát, bizalmas, házastárs vagy éppen a szomszéd: „A veletek lakó idegen olyan legyen számotokra, mint a közületek való, és szeresd úgy, mint saját magadat, hiszen ti is idegenek voltatok Egyiptom földjén” (Lev 19,34). Mindez tovább fokozódik az ellenségszeretet szinte már paradoxnak ható parancsában (Lk 6,27.35), hiszen ez a parancs transzformál minden határt ember és ember között.

Az élet realitásait tekintve biztosak lehetünk abban, hogy az istenszeretet a felebarát szeretete nélkül pusztán absztrakció marad, azaz valótlan önbecsapó illúzió: „Ha valaki azt állítja, hogy: Szeretem az Istent, de testvérét gyűlöli, az hazug. Mert aki nem szereti testvérét, akit lát, nem szeretheti az Istent sem, akit nem lát” (1 Jn 4,20). Így az istenszeretet a felebaráti szeretetben valósul meg, és fordítva a megélt felebaráti szeretet istenszeretethez vezet. Ennek viszont kihatása kell legyen a közösségi élet strukturális dimenzióra is: küzdelem egy igazságos társadalom felépítéséért, amely senkit nem zár ki és mindenki számára biztosítja az élet lehetőségét.

Opció a szegények, jogfosztottak, kirekesztettek mellett

A szegények iránti opcióban, mint a társadalmi cselekvés vezérmotívumában konkretizálódik az isten- és emberszeretet egysége. A keresztény etika perspektívájában ezért minden cselekvést és döntést a társadalomban, a politikában és a gazdaságban azon kell lemérni, hogy az miként érinti a szegényeket. Cél: a társadalmi kirekesztés különféle formáinak legyőzése ill. transzformálása.

Erről tanít a Sollicitudo rei socialis (A szociális kérdéstről, 1987) c. enciklika, amely a szolidaritást szilárd elhatározásként értelmezi, amely a „közjó-ra”, vagyis minden egyes ember javára irányul: „A szolidaritás gyakorlata minden közösségben akkor hatékony, ha különböző tagjai személynek ismerik el egymást. Akiknek nagyobb a befolyásuk, mert nagyobb vagyonnal és több szolgáltatással rendelkeznek, érezzék magukat felelősnek a leggyengébbekért, és legyenek készek részt adni tulajdonukból. Viszont a legszegényebbek – ugyanezen szoli-

darításnak megfelelően – nem különülhetnek el és nem lehetnek társadalom-ellenesek, ellenkezőleg, miközben küzdenek törvényes jogaikért, tegyenek mindent, ami rájuk tartozik, a közösség javára. A társadalom középrétegeinek nem volna szabad csupán a saját egyéni hasznukat nézniük, hanem figyelembe kell venniük mások érdekeit is” (39).

Az egyház eddigi történelme folyamán bizonyosan az ún. felszabadítási teológia volt az, amely a szegények iránti opciót és a cselekvő szolidaritást a leginkább a fókuszba helyezte. Ez a teológiai irányzat az 1970-es évek Latin-Amerikájából indult el, mégpedig egy olyan kontextusból, amelyet az érintett országok katasztrofális belpolitikai helyzete, szociális egyenlőtlenségek, a lakosság túlnyomó részének nyomora és a katonai diktatúrák kegyetlenségei jellemeztek. Ahol minden reformkísérletre, amely a szegények sorsán kívánt javítani, durva erőszak és még erősebb elnyomás lett a válasz.

Jóllehet a katolikus egyházi hierarchia jelentős része kollaborált az elnyomó rezsimmel, az „oltár és trón” szövetségében támogatta a diktatúrát, ha az „kereszténynek” és „kommunistaellenesnek” mondta magát. Mégis, teológusok, papok, püspökök egy csoportja, megtapasztalva a nyomort, az elnyomást, a jogfosztottságot és a rendőrállamot – az ellenállást és a szegényekkel való szolidaritást választotta. A felszabadítási teológia erőteljesen küzdött a klerikális fasizmussal és megfogalmazta azt, hogy mivel Isten a szegények, a kicsinyek és a megalázottak pártján áll, ezért az egyház sem állhat az oligarchátus, az elnyomó rezsim oldalára velük szemben, hanem az ellenállás útját kell, hogy válassza, még akkor is, ha ez számára is veszélyekkel járhat. Van olyan történelmi helyzet, amikor csak az ellenállás óvhatja meg az egyházat hitelessége elvesztésétől és attól, hogy torz karikatúrájává váljon önmagának.

Gutiérrez: „Vége lesz-e már az üres beszédnek?”

A felszabadítás-teológia névadója: Gustavo Gutiérrez (1928–), perui származású katolikus pap, domonkos szerzetes, főiskolai tanár. A felszabadítás-teológia szerinte egy újfajta teológia, egy kritikus reflexió a megélt hitről, mégpedig az igazságtalanság, a szenvedés és szükség megtapasztalása közepette. Jézus felszabadító gyakorlatának követése, amely a világ hatékony megváltoztatását célozza (Máté 25,31: „Éhes voltam, és adtatok ennem. Szomjas voltam, és adtatok innom. Nem volt ruhám, és felruháztatok.”). Vagyis nem korlá-

tozódik arra, hogy a világot pusztán gondolatilag kutassa, hanem tényleges változásokat akar, tiltakozik az emberi méltóság lábbal tiprása ellen, harcol az emberek túlnyomó többségének kizsákmányolása ellen, hisz a szeretetben, ami megszabadít, és egy új, igazságos és testvéri társadalom építésén dolgozik.

A történelem és saját kora rengeteg ártatlan szenvedőjét látva, Gutiérrez is felteszi a kérdést, hogy „hol marad ilyenkor Isten?” A választ Jób történetében találja meg, és azt hangsúlyozza, hogy Isten nem hagyta el az ártatlanul szenvedő embert, hanem együtt szenved vele, pontosan ismeri azok szenvedését, akik igazságtalanul gyötörődnek. Jób könyve tanúságot tesz arról, hogy mások szenvedését komolyan kell vennünk és szolidárisnak kell lennünk velük, nem úgy, ahogy azt Jób barátai teszik, akiket Jób keményen elutasít: „Nyomorúságos vigasztalók vagytok mindnyájan! Vége lesz-e már az üres beszédnek?”

Gutiérrez szerint, Isten a szegényeket előnyben részesíti, irányukba részre hajlik. Vagyis az opció a szegényekért nem más, mint a szegényekkel való „barátság” Isten kedvéért. Ki is az a szegény? A jelentéktelen, a másík? A felszabadítás-teológia a kezdetektől figyelembe vette a szegénység különféle dimenzióit, vagyis nem szűkítette le azt az amúgy nagyon lényeges gazdasági szempontokra. Így mindenki szegény, aki „jelentéktelen”, valamilyen szempontból a társadalmi élet peremére szorult, olyasvalaki, aki nem kapja meg az őt emberként megillető jogai teljességének elismerését, akire még csak „személyként” sem tekintünk. Akiknek nincs társadalmi vagy egyéni súlyuk, akik kevésbé számítanak a társadalomban vagy az egyházban, szinte láthatatlanok. Ilyenek például a nők, akikre hosszú évszázadokon keresztül, mint „másra”, a „másikra” tekintettek. A történelmet nem a nők szempontjából írták és olvasták (his-story), ezért most a történelmet újra kell olvasni (her-story), ami nem pusztán intellektuális gyakorlat, hanem azt jelenti, hogy újra kell formálnunk a történelmet, hogy a nőknek is helyük, terük legyen benne. Ugyanez vonatkozik a bőrszín szempontjából a „másra” – és ennek a gondolatnak az ívéen születik meg a black theology –, vagy a szexuális kisebbségek „másságára”, s akkor pedig megérkezünk az ún. queer theology-hoz. Közös jellemző, hogy csakis a lustaságtól, előítéletektől és kritikátlanul elfogadott kategóriáktól megszabadított tekintettel fedezhetjük fel a másikat. Nem elegendő azonban, ha a szegényt a maga sajátos „másként” valóságában

ismerjük el, hanem fontos, hogy a felszabadítás gesztusaként konkrét módon elköteleződjünk mellette. Ezt követeli meg tőlünk a szolidaritás etikája. Hiszen a szegénység a teológus szerint „nem szerencsétlenség, hanem igazságtalanság”.

A felszabadítás teológus élesen bírálta saját egyháza számára hiteltelennek tűnő gyakorlatát és megfogalmazta az elvárását, miszerint az egyháznak a II. vatikáni zsinat szellemében újra kell gondolnia saját szerepét és küldetését. Az „Idők jelei-re” hallgatva (Gaudium et Spes 4) az intellektuális teológiai elemzés önmagában szerinte elégtelen, a keresztény embernek fel kell fedeznie az embertársai melletti elköteleződés gyakorlatát, különösen, ha azok jogfosztott, elnyomott helyzetben vannak. Ebből adódik a felszabadítási teológia két nagy jellegzetessége: az első a gyakorlat primátusa vagy ortopraxis, és a második az opció a szegények mellett. Az ortopraxis annyit jelent, hogy a keresztény embernek nem csupán az ortodoxiával, vagyis az igaz hit védelmével, annak intellektuális körülbástyázásával kell foglalkoznia, hanem észre kell vennie a szegény, megalázott, arctalan és társadalmilag súlytalanná tett embert ill. embercsoportokat, hogy felemelhesse őket, hogy azok visszakaphassák azt az emberi méltóságot, amely minden embertől elidegeníthetetlen.

A radikális szolidaritás és a mártíromság

Óscar Romero érsek (1917–1980) és a jezsuita teológus filozófus, Ignacio Ellacuría (1930–1989) a diktatúrával szembe szállva, a végsőig elmentek a Krisztus-követésben, amikor a társadalmi igazságosságért folytatott küzdelmük miatt védtelenül lemészárolták őket, vagyis életüket áldozták a barátaikért. Az érseket, akinek kedves emlékét ma is népdalok, eleven színekben pompázó utcai graffitik őrzik, egyik gyázmiséje alkalmával lőtte le egy ismeretlen merénylő. Ellacuría pedig kemény szavakkal kritizálta a kormányt az elmaradt agrárreformok miatt, amire válaszul bombatámadásokat intéztek a professzor egyeteme ellen. Ezt még túlélte, de ekkor már tudatosult benne, hogy bizony a szegények melletti bátor kiállása miatt valószínű, hogy az életével kell majd fizetnie. Tehát nagyon tudatosan döntött úgy, hogy a német Bundestag és az amerikai kongresszus előtt felszólal és embargót indítványoz országa ellen, amíg a szükséges reformokat végre nem hajtják. Ez lett a halálos ítélete: 1989. november 16-án éjjel a hadsereg elit alakulata lerohanta a jezsuita kolostort,

ahol élt, és megölték szerzetestársaival és a házban lakó női segítőkkel és azok gyermekeivel együtt.

Miért vállalta mégis mindezt? Ellacuría tudta, hogy az, hogy Isten kinyilatkoztatja magát a történelemben, nem jelenti, hogy a történelemben bárhol ugyanolyan módon mutatkozik meg. Ellenkezőleg: vannak helyek, ahol Isten kinyilatkoztatása elsötétül és vannak helyek, ahol ez a kinyilatkoztatás különös világossággal tündököl. Az a hely, ahol Istenre különös módon rá lehet bukkanni, maguk a szegények. Ezért Istent ott kell keresni, ahol van: és ő a szegényekben van jelen. Így nem létezhet keresztény spiritualitás a szegényekhez való odaforulás nélkül. Ellacuría gondolatvilágában központi szerepet kapott az ellenállás, a szegények elnyomása elleni fellépés fontossága. Mivel azonban erre a hatalom szükségszerűen agresszióval reagál, számolni kell az üldöztetéssel.

Az irgalmas szamaritánus példázatát (Lk 10,25–37) úgy értelmezi Ellacuría, mint az igaz és álszent keresztény cselekvési modell szembeállítását: „A szamaritánus példabeszéde egyértelmű: az igaz felebarát nem a pap, és nem is a Levita, akik kitérnek a sebesült szenvedése elől, hanem a szamaritánus, aki magához veszi a szerencsétlent és gondoskodik róla úgy, hogy a feloldja azt a helyzetet, amibe a megtámadott férfi igazságtalanul került. Ez a látszólag profán, természetes, saját jelentőségéről mit sem tudó cselekedet sokkal transzcendensebb és keresztényibb, mint minden ima és áldozat, amit a papok hátat fordítva a szenvedőnek és félve a környezetüktől elmondanak ill. bemutatnak.”

Romero érsek saját egyháza hitelvesztését azzal magyarázza, hogy az érzéketlenné vált az emberi szenvedésre:

„Ha máris oly sok ember eltávolodott az egyháztól, az arra vezethető vissza, hogy az egyház maga távolodott el túlságosan az emberektől. De egy olyan egyház azonban, amely az emberek mindennapi tapasztalatait jól ismeri és érti, amely minden ember szenvedését, reményét és félelmét a saját testében érzi, az ilyen egyház valóban élő Krisztussá változik – és ezért az emberek várni és szeretni fogják. (...) Az egyház opciója a szegények mellett megmutatja a hit politikai dimenzióját. Mivel az egyház a valóságosan és nem csak fiktiivén létező szegények mellett áll ki, mivel a ténylegesen kizsákmányoltakért és elnyomottakért száll síkra, ezért egy politikai térben mozog és ott válik igazán egyházzá. És ha – mint Jézus – a szegények felé fordul, akkor egyáltalán nincs is más választása.” (Beszéd: 1980. Február 2)

Az egyház feladata: az emberi jogok és szolidaritás előmozdítása

A keresztény felfogás szerint az emberi jogok: a méltóság kifejeződése, amely minden embert istenképősége alapján megillet. Az emberi jogok elismerése egyúttal annak a kötelezettségnek az elismerését is jelenti, amely síkra száll az embertársak jogaiért is. Az emberi jogok megvalósulásáról csak akkor beszélhetünk, ha a jogállami rend minden egyes ember elemi jogait védi, függetlenül az illető nemétől, származásától vagy bármilyen individuális jellegzetességétől, és ezt a rendet mindenki elismerteti.

Ennek igényét és követelését egyértelműen fogalmazza meg a *Gaudium et spes* c. zsinati dokumentum: „A személy alapvető jogai tekintetében azonban le kell küzdeni és ki kell küszöbölni az Isten szándékaival ellenkező mindenféle társadalmi vagy kulturális megkülönböztetést, akár a nem, a faj, a bőrszín, a társadalmi helyzet, a nyelv vagy a vallás miatt (GS 29). Az emberi jogok elismerésének kötelezettsége és az emberi jogokért való síkra szállás nem fejeződik be az adott állam határainál. Az emberi jogokat megvalósító társadalmi rend ideája csak akkor lesz realizálható, ha ezeket a jogokat világszerte elismerik és védik. Ettől persze még nagyon távol vagyunk.

Az egyház, mint Isten népe a biblia ethosz mintáját kell, hogy kövesse. Ha pedig Jézust követi, akkor nem önmagáért él, és nem önmagával foglalkozik. Küldetése minden emberhez és néphez szól: (Mt 28,19). Tettei és szavai által Isten jelenlétének örömteli és felszabadító üzenetét közvetíti minden embernek, nyilvános küldetése és felelőssége az egész emberiség felé irányul. Ferenc pápa szerint az egyház egyedüli célja az, hogy az irgalmasság jelévé váljon ebben a megtört, szenvedésekkel és igazságtalansággal teli világban.

A keresztények nem oszthatják meg egymással az úr asztalát anélkül, hogy a mindennapi kenyeret is megosztanák azokkal, akik erre rászorulnak. A kiállás az emberi méltóságért, az emberi jogokért, az igazságosság és a szolidaritás gyakorlása az egyház számára kötelesség, ami abból a hitből fakad, hogy Isten maga is szolidáris a szenvedő, nélkülöző emberekkel.

Ahogy Ferenc pápa fogalmazta: „Az irgalmasság és az emberi lény iránti szeretet evangéliumától vezérelve az Egyház meghallja az igazságosságot kérő kiáltást, és minden erejével válaszolni akar rá. Ebben a keretben értjük meg Jézus tanítványaihoz intézett felszólítását: »Ti adjatok nekik enni!« (Mk

6,37). Ez magában foglalja mind az együttműködést a szegénység strukturális okainak megoldásában és a szegények teljes értékű fejlődésének előmozdításában, mind pedig a szolidaritás legegyszerűbb és legmindennaposabb gesztusait a nyomor konkrét formái láttán. A »szolidaritás« szó kissé megkopott, és olykor helytelenül értelmezik, ám sokkal többet jelent a nagylelkűség néhány szórványos cselekedeténél. Új mentalitás kialakítását követeli meg, amely közösségben, mindenki életének a javak néhány ember részéről történő kisajátításával szembeni elsőbbségében gondolkodik.” (EG 188)

Irodalomjegyzék

I. Ellacuría, *Die Geschichtlichkeit des christlichen Heils*, in: *Mysterium Liberationis*, Band 1, Luzern 1995.

Uő., *Die Armen als "theologischer Ort" in Lateinamerika*, in: Uő., *Eine Kirche der Armen. Für ein prophetisches Christentum*, Freiburg 2011.

Uő., *Espiritualidad*, in: Uő., *Escritos teológicos IV*, San Salvador 2002.

Uő., *Lectura latinoamericana de los Ejercicios Espirituales de San Ignacio*, in: *Revista Latinoamericana de Teología*, 23 (1991).

G. Gutiérrez, *Theologie der Befreiung*, München 1973.

Uő., *Von Gott sprechen in Unrecht und Leid - Ijob*. (Fundamentaltheologische Studien, Nr. 15). München 1988.

Ferenc pápa, *Evangelii Gaudium (Az Evangélium öröme)*, 2013. Online:

<http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=451>

Gaudium et spes (Az Egyházzól a mai világban) a II. Vatikáni Zsinat lelkipásztori konstitúciója. Online: <http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=16>

Györök Tibor, *Dom Helder Camara levelei a II. Vatikáni Zsinatról*, in: *Vigilia*, 2012, 77. évfolyam 9. szám.

II. János Pál pápa, *Sollicitudo rei socialis (A szociális kérdéstről)*, 1987. Online:

<http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=93>

S. Pittl, *Die geschichtliche Wirklichkeit der Armen als Ort des prophetisch-utopischen Entwurfs einer globalen Zivilisation der Armut in der Theologie Ignacio Ellacurías*, in: F. Helm / G. Prüller-Jagenteufel / H. Schelkshorn, *Götzendämmerung. Die Zivilisationskrise und ihre Opfer*, Aachen 2013.

Uő. és G. Prüller-Jagenteufel, *Unterwegs zu einer neuen Zivilisation geteilter Genügsamkeit*.

Perspektiven utopischen Denkens 25 Jahre nach dem Tod Ignacio Ellacurías, Göttingen 2016.

Uő. és Appel, K.: *Das Konzil am Grab. Das Grabmal Pauls VI. und der „Pakt der Katakomben“ als Verständnishilfen für den ästhetischen*

Perspektivenwechsel des Konzils, in: Tück, J.-H.; (Hg.), *Erinnerung an die Zukunft. 50 Jahre Zweites Vatikanisches Konzil*, Freiburg-Basel-Wien 2012, 303-316.

Borsos Miklós: Az irgalmas szamaritánus

Közösségi munka vidéki térségekben – a Zalai Falvakért Egyesületben

Szedes-Kummer Mária

Mottó: „...Hogy el kell mozdulni a közösségi munka felé is, azt mindannyian tudjuk, és pedig azért, hogy az érintettek közül mind többen váljanak képessé arra, hogy részt vegyenek saját helyzetük javításában és az ellátás¹ mellett (ön és közösség) fejlesztő munkában is részt vegyenek. Mindez együttesen kimozdíthat a holtpontról és hozzájárulhat a változáshoz.” Vercseg Ilona

A megye, ahol élünk

A Zala megye lakosságszáma 1980. január 01-én 317 298 fő volt, ami 2015-ig mintegy 40 ezer fővel lett kevesebb. A népesség-csökkenés üteme felgyorsult, ami az utolsó öt év átlagát tekintve, évente egy Becsehely nagyságú település lakosság-számának megfelelő népességvesztést jelent (Becsehely 2110 fős település Dél-Zalában). De nem csak a falvak ürülnek ki, a két nagyváros is fogy: Zalaegerszeg és Nagykanizsa népessége együttesen 9 százalékkal apadt 2005 óta. A megye aprófalvas szerkezetű, a települések száma 258, közülük 168-ban 500 főnél kevesebben élnek. Ezekben a falvakban él a megye lakosságának 12.5%-a, közel 35.000 ember. A megyei népesség 57%-a városlakó. A legnépesebb község Gyenesdiás 3600 fővel, ezzel szemben Iborfia lakossága nem éri el a 10 főt. A községek 15%-ában növekedett a népesség, ezek a két nagyváros (a két középfokú központ), valamint Hévíz és Keszthely környékén találhatóak. A középfokú központok közelében lévő községekben fiatalabb a korszerkezet, kedvezőbb a munkaerő-piaci és jövedelmi helyzet is.

Az aprófalvas térségekben jelentős volt a népességfogyás, kedvezőtlenebb a korösszetétel és a jövedelmi helyzet. A falvakban és főleg az aprófalvakban élő foglalkoztatottak héttizede más településre jár dolgozni. A lakhatási körülmények is az

aprófalvakban kedvezőtlenebbek, itt magasabb a komfort nélküli lakások aránya. (Forrás: KSH)

Egyesületünkéről

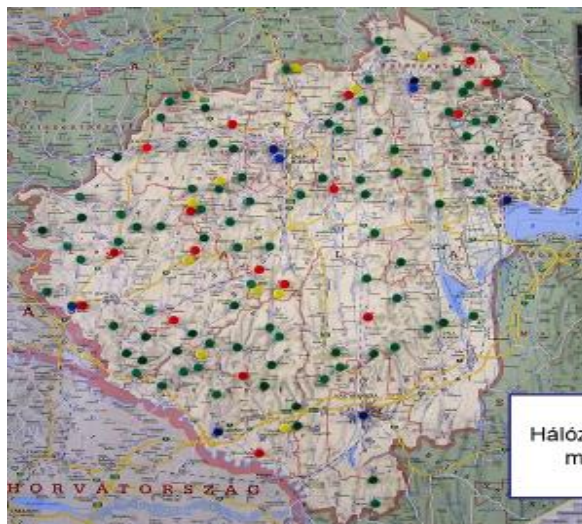
A Zalai Falvakért Egyesület 1990 óta dolgozik a Zala megyei települések, közösségek és tenni akaró emberek együttműködésében azon, hogy a vidék, a zalai falvak megteremtsék a jólét és a jövő lehetőségét, teret és közösséget adjanak az ott élőknek és hazatérőknek, s az ide érkezők felfedezhessék a térség és táj értékeit.

Az egyesület alapcélja a vidékfejlesztés – így fogalmaz az 1990-ben megalkotott alapszabály –, a vidéken élő lakosság életfeltételeinek javítása, harmóniában a vidéki környezet és a táj adottságaival, megőrizve annak nem pótolható adottságait.

Az egyesület Zala megye legnagyobb olyan civil szervezete, amely hálózatszerűen lefedi az egész megyét, tagjai között minden szektor képviselve van.

Az egyesületnek jelenleg 292 tagja van, ebből

- 149 kistérségi önkormányzat,
- 16 civil szervezet, intézmény és egyéb jogi személy,
- 127 magánszemély, ebből 84 falugondnok, akik a falugondnoki tagozatot alkotják.

Hálózati pontok a megyében

¹ Ma már „szolgáltatás”-ról beszélünk „ellátás” helyett. Darvas Ágnes megjegyzése alapján javította a hivatkozott szerző. In: Vercseg Ilona (2011): A közösségi munka folyamata és módszerei. In: Községi munka a családsegítésben. Szerk. Nagyné Varga Ilona. Szociotéka, Debrecen. <http://mek.oszk.hu/11900/11953/11953.pdf>

Az egyesületet 11 tagú elnökség és a 3 tagú ellenőrző bizottság vezeti, akik tisztségüket, vállalt feladatukat díjazás nélkül végzik. A szervezet napi ügyeit, programjainak koordinációját Zalaegerszegen működő bérelt irodában, jelenleg 3 fővel látja el.

Közösségi munka vidéki térségekben

1. Területfejlesztés, vidékfejlesztés

Az aprófalvas településhálózat, a települések földrajzi, táji elhelyezkedése, együttműködésük hagyományai már a 90-es évek elején arra ösztökölték a falvakat, hogy társulásokot hozzanak létre, párbeszédet alakítsanak ki. Az egyesület közreműködő szerepvállalásával jöttek létre, országosan is az elsők között, a zalai kistérségi társulások. 1997-ben indult útjára a Területfejlesztési Műhely sorozat, amely ismert és elismert szakmai programmá nőtte ki magát. A program neves szakembereket invitált Zalába, aktuális témákkal foglalkozott, mindig más-más helyszínen boncolgatott a kistelepülések mindennapjaival, a jövőtervezéssel kapcsolatos kérdéseket és válaszokat. A közösségi tanulás nagy népszerűségnek örvendő formája alakult ki ezzel, csaknem 15 éven át. Gyakorlatát mára az MNVH zalai koordinátorának Vidékfejlesztési Műhely sorozata örökölte át.

Egy nemzetközi konzorciumban való részvétel során az egyesület a szociális gazdaság fejlődését segítő szakmai anyagokat, képzési modulokat dolgozott ki és tesztelt a gyakorlatban, ezzel segítve a pályázatokra fókuszáló szociális vállalkozások fenntarthatóságát. A zalai kisközösségekből indult érdeklődés aztán elindította az egyesületet egy új műhelysorozat kialakításának útján, a helyi gazdaságfejlesztés irányába. 2016-ban volt az első műhelynap. A meghívóban így fogalmaztunk: „A műhelynap célja, hogy szakszerű információkat közvetítsünk a szociális szövetkezetek jogi és adózási környezetéről, gazdaságos működtetéséről, segítséget adjunk mindazoknak, akik ezt a formát szeretnék választani a helyi gazdaságfejlesztésre, a helyi ügyek megoldására. De fontos a rendezvény azoknak is, akik már benne vannak a közepében,

működtetnek szociális szövetkezetet. Hozzá szeretnénk járulni ahhoz, hogy a megyénkben élő érdeklődők széles köre megismerje a lehetőségeket, jó megoldásokat, működőképes szociális szövetkezeteket.”

A kezdeményezésünket az OFA és a megyében indult foglalkoztatási paktumok folytatták, ugyanis e témában az egyesület szerepét a közmunkaprogram-fókusz és a szociális szövetkezetekre vonatkozó jogszabály-változás is módosítja.

2. Falugondnoki hálózat

A falugondnok a kisközösség támasza, egyszemélyes intézmény. Segítségével egy-egy 600 fő alatti település az ott élők szociális alapszolgáltatásokhoz való hozzájutását és a közösségi feladatok egy részét tudja megoldani. Zala megyében pontosan 150 falugondnoki szolgálat működik. Egyre nagyobb szerep és feladat hárul a falugondnokokra. Olyan munka ez, amelynek segítségével a társadalom vérkeringésében tarthatók a kistelepülések, hogy az aprófalvakban élő emberek is hozzájussanak a szociális, egészségügyi, munkaügyi, közművelődési, közigazgatási szolgáltatásokhoz. A falugondnoki hálózat koordinálását a kezdetek óta (1994) egyesületünk végzi. Részt veszünk az alap- és továbbképzések szervezésében, tanácsadást végzünk, módszertani segítséget nyújtunk a jegyzőknek, polgármestereknek új szolgáltatások beindításához és a működtetés folyamatában is. Szakmai műhelyeket, tapasztalatcseréket és közösségi programokat szervezünk. Segítjük a falugondnokokat az érdekeik érvényesítésében: leggyakrabban abban, hogy a szociális terület dolgozóinak járó javadalmazásokból a falugondnokok se maradjanak ki, hogy a falugondnoknak is legyen helyettesítője, hogy a szabadságát, szabadnapjait kivehesse, hogy a feladatkörét a helyi közösség az ott élők szükségletei szerint határozza meg. Az egyesületen belül a falugondno-

kok önálló közösséget, falugondnoki tagozatot hoztak létre. A tagozat részt vesz az országos hálózat munkájában, ügyeket kezdeményezünk, egyeztetéseket folytatunk, véleményezünk, részt veszünk a jogszabályok előkészítésében.

3. Esélyegyenlőség, foglalkoztatás

Lássuk be, a kistelepülésekben élő álláskereső, munkások nem igazán érzik a saját bőrükön a szárnyaló gazdaság jótékony hatásait. Ez így volt 15 évvel ezelőtt is, amikor a kistelepülési szervezetekkel, önkormányzatokkal egy szlovén-magyar határ menti együttműködésben a nők munkaerőpiaci reintegrációját segítő programot indítottunk. A későbbiekben a mintaprogramot – a munkaügyi központ együttműködésével – megyei hálózattá fejlesztettünk. Ez lett a FIP, a Foglalkoztatási Információs Pontok Hálózata, amely egy munkaerőpiaci és közösségi alapszolgáltatás a kistelepüléseken és szomszédságaikban. A teleház bázison kialakított irodákban egy-egy helyi ember vállalt feladatot, munkakört, aki segített eligazodni a munkaerőpiacon, segített az önéletrajzot készíteni, állásinterjúra felkészülni, kapcsolatot tartott a helyi vállalkozókkal, intézményekkel, szervezte a helyi közösségi életet. A FIP hálózat tagjai képzésben vettek részt, megismerték más települések jó gyakorlatait, bejáratosak voltak a munkaügyi központba, tapasztalatot és gyakorlatot szereztek a közösségi munkában.

Az Európai Unió esélyegyenlőségi törekvéseinek hazai megvalósulását erősítette az ún. EQUAL Program. Nő az Esély elnevezéssel egy fejlesztési partnerségben a kistelepülésekben élő nőkkel ún. Esélymenedzser projektet valósítottunk meg. Nemzetközi tapasztalatok és a hazai lehetőségek számbavételével szakembereink módszertant fejlesztettek intézmények, önkormányzatok számára az esély alapú tervezés, működés megvalósítására. A projekt időtartama alatt munkanélküli nőkből képzett

esélymenedzserek dolgoztak 12 térségi kisközpontban, gyakorlatba ültetve a projekt tapasztalatait.

4. Civil együttműködések – közösségfejlesztés

A KÖZTÁMHÁLÓ óta az egyesület minden feladatában jelen van a közösségfejlesztés. A Községi Kezdeményezések Támogató Hálózata, (KÖZTÁMHÁLÓ) a kétezres évek elején indult. Az országos programba az egyesület – mint zalai partner – már az első körben meghívást kapott. Együttműködésünk azóta is folyamatos a Községfejlesztők Egyesületével. Friss tudást, inspirációt, szakmai ismereteket, élményeket nyújtó kapcsolati háló ez, amelynek részesei vagyunk.

A helyi közösségek fejlesztése, a közösségi szerepvállalás erősítése, a kezdeményező és cselekvőképesség fejlesztése a kistelepülések, kisközségek megmaradásának alapfeltétele.

Az e területen szerzett szakmai tudás és tapasztalat jelentős erőforrása az egyesületnek. Szakembereink tudják, teszik és kezdeményezik a közösségi részvétel erősítésének folyamatait: közösségi interjúkat, felmérést és közösségi beszélgetéseket indítunk, tervező műhelyek jönnek létre, helyi ügyek valósulnak meg meggyeztetve. A napokban három településen indítottunk közösségi felmérést.

Éppen egy éve Teskándon, a fiatalokkal való együttműködés során, gyermek és ifjúsági önkormányzat választására is sor került. A három éves SPIRITUSZ programban friss tudások megszerzésére szabadegyetem indult a falvakban. A szakértő előadók a helyi közösség javaslatai alapján összeállt „tanterv” szerint készültek fel, helyi termék, aprófalvak lehetőségei, turizmus, szociális gazdaságfejlesztés, cigány kultúra és együttműködés, X, Y, Z generáció – generációs különbségek stb. témában. A települések értékmegőrző szándékukat kisfilmek készítésével erősítették: 123 kisfilm készült, jórészt ezek adják az ún. Kocsma TV műsorok programját. Megoldásra váró közös ügyek oldódtak meg: újság készült, erdei iskolai program került kidolgozásra, közösségi felmérések indultak, kemence épült, konfliktusban álló csoportok együttműködése indult el.

5. Önkéntesség

A ZFE Zala megye egyik önkéntes központja. Az önkéntesség 2004-ben került be az egyesület vállalásai közé. Az Önkéntes Központ Alapítvánnyal való együttműködés és a Holland Királyság Nagykövetségének támogatása indította el és segítette felismerni az önkéntességben rejlő erőforrásokat, tudásokat. Az alapítvány által szervezett országos együttműködési hálózatban stratégia és programalkotással, az együttműködések kereteinek közös kidolgozásával, a tapasztalatokat feldolgozó műhelymunkákkal az egyesület tagjai és önkénteseinek egy csoportja képessé vált arra, hogy a zalai kisfalvak és civil szervezeteik közösségeire az önkéntes programot adaptálja és sikeresen alkalmazza.

Az önkéntes központ feladatokat a legeredményesebben az Önkéntes Pontok hálózatának kialakításával tudtuk ellátni. A megye különböző pontjaiban 9 közösséggel alakítottunk ki együttműködést. Ma már a hálózat formálisan nem működik, de a kapcsolataink megmaradtak – és látjuk, hogy az önkéntes programokban, a megyében ők a legjobbak. Értik, tudják, csinálják.

Saját kidolgozású módszertan alapján speciális segítséget tudnak nyújtani szervezetek számára

önkéntes tevékenység beindításához, működtetéséhez, külföldi önkéntesek fogadásához. Fontosnak tartjuk, hogy a kisfalvak közösségei, szervezetei legyenek felkészültek az önkéntesek fogadására, a közösségi szolgálatot teljesítő fiatalok értelmes feladatokba történő bevonására.

Zala megye

Immár 5 éve rendszeresen visszatérő programunk amerikai egyetemekről érkező önkéntes fiatalok fogadása. Az egyetemisták nem csak angolórát, foglalkozásokat tartanak a kisfalvakban, de a kultúrák találkozásának élményét is adják. A befogadó falvak felé alapfeltétel, hogy a fiatalok családnál lakjanak. Az a három hét, amit itt töltenek, az egész falunak közös ügy, kihívás és tanulás is egyben. 13 önkéntest fogadunk, ennek a koordinációja már novemberben kezdődik, hogy nyáron zökkenőmentes legyen az indulás. Az ezzel járó feladatokat az egyesület is önkéntesként és önkéntesek bevonásával, díjazás és költség térítés nélkül végzi.

A Zalai Falvakért Egyesület több mint 25 éves szakmai, partneri tapasztalatok birtokában végzi a tevékenységét. Ez a tudás- és kapcsolati tőke, az együttműködési hálózatok számos önkéntest vonzanak az egyesület vonzáskörébe. Jelenleg 37 önkéntessel van dokumentált kapcsolatunk, akik az elmúlt évben 3751 órával járultak hozzá az egyesület által koordinált és szervezett programok megvalósításához, a falvak közösségeinek erősödéséhez. A tudásátadás a fiatal szakembereket is érinti. A felsőoktatás intézményeiből gyakornokokat fogadunk. (Nem eleget – hiszen Zala messze van a felsőoktatási központoktól.) Számos szakdolgozatnak adta témáját a Zalai Falvakért Egyesület mint vidékfejlesztő, közösségfejlesztő, szociális szolgáltatást, kistépülési önkéntes programokat és együttműködések koordináló civil szervezet. A kíváncsiságuk és érdeklődésük hátterében éppen

ez az egyediség áll: tartós és kiegyensúlyozott működés, aprófalvas településhálózatból adódó sajátosságok kezelése a foglalkoztatás, szociális szolgáltatás, helyi gazdaságfejlesztés területén, közösségfejlesztés és hálózati együttműködések.

Civil szervezetfejlesztés Zala megyében

A ZFE évtizedek óta végez társadalmi, közösségi, helyi erőket, hálózatokat fejlesztő tevékenységet. Hitelesít bennünket a több évtizedes, folyamatos, sokszínű munka, amelynek során integráló programokat valósítottunk meg. Nem csupán önkormányzatokkal, hanem helyi közösségekkel, fiatalokkal, vállalkozókkal, leszakadó csoportokkal is dolgozunk. Nagyon nagy értéknek tartjuk, hogy munkánk hat a zalai falvak mindennapjaira, segíteni tudunk abban, hogy élhető, együttműködő, eközben inspiráló légkör alakuljon ki a közösségek és programjaink körül. Ebben az időtávlatban már nyomon követhetők kezdeményezéseink eredményei, hatásai.

Küldetésnyilatkozat:

„25 év tapasztalatával, partnereinkkel hálózat-elve együttműködésben, elkötelezetten cselekszünk az élhető zalai vidékért. Ennek érdekében párbeszédet kezdeményezünk, segítjük az információ-áramlást, részt veszünk helyi közösségek fejlesztésében és innovatív programok életre hívásában.”

Jövőkép:

„A Zalai Falvakért Egyesület széles társadalmi elismertséggel, stabil külső-belső szakértői és pénzügyi háttérrel rendelkező, Zala megyét lefedő civil tudásközpont. Komplex vidék- és humánerőforrás-fejlesztési hálózatokat működtet a helyi közösségekért.”

Kapcsolat:

Zalai Falvakért Egyesület, székhely: 8900 Zalaegerszeg, Kosztolányi út 10.

Levelezési és iroda cím: 8900 Zalaegerszeg, Kossuth Lajos utca 47-51.

www.zalaifalvak.hu, facebook,

mail: zalafalu@t-online.hu,

telefon: +36-92-511-260, +36-309971-681

Szedes-Kummer Mária ügyvezető titkár

A Zalai Falvakért Egyesület az emblémájának a Nemesnépen ma is álló haranglábát választotta

www.nemesnep.hu

A haranglábát 1793-ban építették - széles felsőrésszel, azon csonka gúla alakú faszindelyes fedéssel, fenn tornyocskával. A késő barokk, szoknyás református harangláb legutolsó felújításkor, 1991-ben teljesen kicserélték a zsindelyeket, visszaállították az eredeti állapotát.

Közösségi munka szegregátumban élőkkel

Csongor Anna

Leginkább kérdéseim lesznek, remélhetőleg Roland példája segít válaszokat is találni.

Miért más?

Nagyobb a baj?
Nagyobb a szükség?
Nagyobb a kihívás?
Más az életminőség?
Strukturálatlan, reménytelen, zavarodott?

Miért vonzó?

A világmegváltás mint életforma?
Megtalálni az otthonosságot a totálisan idegen világban?
Mert nagy dolog, ha működik a kémia?
Mert ezen a háttérén látványos siker minden kis lépés?
Jobban látszik/fénylik a tudásunk?

Mi ez?

Lépésről lépésre alakuló közös tanulási folyamat, amely bizalomépítésen alapul, együttműködéssel a kis eredményeken keresztül jut a kicsit nagyobb eredményekig.

Sarokkövek: fontos, hogy

- tiszta legyen az indíttatás
- világos legyen a mérce
- állandó legyen a reflexió
- kicsi legyen a lépték, lassú a haladás, alacsony a költségvetés
- ne adjuk el a lelkünket

Fenyegetések

A bevonás fétis
A növekedés kényszer
A fenntarthatóság fétis
A projekt finanszírozás

Veszélyek

Elhisszük, hogy már tudjuk
Modellé válunk
A siker megrészegít
Megcsap a hatalom szele
Nem tanulunk a kudarcból
A közönség / a média / a politika szereti a hőst, a szentet

Tényleg nem lehet nagyban?

Nem. Csak kicsiben lehet.
Nem. Csak ott és velük lehet
De. Talán hálózatban mégis lehet
De. Talán lehet tanulni egymástól
De. Lehet, hogy leginkább egymástól lehet tanulni
Nem tudhatjuk, hogy a nagy projekt / sok pénz mit hoz a felszínre, milyen tendenciákat erősít meg, milyen tudásokat nyújt, kiket hoz helyzetbe. Akár jó tudásokat, jó embereket is.

ÉS AKKOR MOST JÖHET A KONKRÉT PÉLDA...

Egy csésze kávé, a mosógép és egy szintetizátor találkozása a kenderföldön – fenntartható gazdaság- és közösség-fejlesztés Ágon

Oláh Roland

A cikk a 2017. évi Közösségkonferencián elhangzott előadás írásos formája, és Csongor Anna előzetesen felvetett kérdéseire reagál

2016 tavaszán a Magyar Szegénységellenes Hálózat fenntarthatósági munkacsoportjának tagjai egy modellértékűnek szánt projektterven kezdtek el dolgozni, amelynek célja egy olyan fejlesztés elvi alapjainak létrehozása volt, ami egyszerre szolgálja ki a környezet, a közösségek, a gazdaság és az energiaszegénység által támasztott szükségleteket.

Az önkéntes szakértőkből álló stáb a nyár és az ősz során számos munkaórát töltött azzal, hogy ezeknek a más-más mezőben érzékelhető, mégis egymással szorosan összefüggő területeknek rendelkeznie alább korábban szerzett tapasztalatait.

Az elkészült, ekkor még általános érvényű terveinkkel, olyan korábbi ismert településeket, közösségeket kerestünk fel, ahol el tudtuk képzelni, hogy gyakorlattá, kézzelfoghatóvá válhat mindaz, amit papíron terveztünk.

Sok-sok kilométerrel, jó néhány interjúval és fél év közös munkával a hátunk mögött érkeztünk Ágra, ahol egy akkor bő másfél évvel korábban felfüggesztett fejlesztés nyomait kerestük. Másfél év kihagyás rémisztően soknak tűnt akkor számunkra. Korábban azt tapasztaltuk, hogy az ilyen esetekben néha már akár néhány hét elmúltával is csak futni lehet a korábbi, nehezen összerakott eredmények után. Meglepetésünkre, a faluba érve szinte azonnal a korábbi munka utóéletéről szóltak a beszélgetéseink.

Erről bővebben a [itt](#) lehet olvasni.

Azt, hogy végül Ág mellett tettük le a voksot, mégis az az apró momentum biztosította, amikor az egyik család háziasszonyának meghívására, konyhájukba érve kávéval töltött, és hozzátette, „még emlékszem, hogy cukor nélkül iszod!”

Már az ekkor kezdeményezett, többnyire szűk, családi körű beszélgetésekben igyekeztünk világossá tenni, hogy *Ez, most nem Az a program*. Igaz, hogy nem kell jelenléti ívet aláírni, de pénzünk sincs, csak, ahogy egymás közt mondjuk, világmegváltó álmaink, és ehhez hívunk most partnereket. Bár hónapokkal később lett valamilyen pénzünk, és hozzájutottunk egy jelentősnek mondható építőanyag adományhoz is, mégis őszintén állítjuk, hogy akik akkor leültek velünk, nem a pénzünkért szerettek minket. Elhitték, hogy nincs vesztenivalójuk azzal, hogy havonta, később sűrűbben találkoznak velünk és egymással, s közben terveket szövögetünk egy szebb holnapról.

Mi is történt valójában az elmúlt évben:

- 2017 januárjában 10 fővel megalapítottuk Ág első közösségi bankját – a módszert innen vettük át: <http://autonomia.hu/hu/document/a-caf-modszer-rovid-leirasa/>;
- a résztvevő családokkal interjúkat vettünk fel, lakóházaikat műszakilag felmértük, és közösen megterveztük a legszükségesebb beruházásokat;
- ősszel, bár kéményfelújításnak indult, végül tetőcserepeket kaptak a résztvevők, melyekhez az összes faanyagot maguk vették meg, részben, vagy egészben a közösségi bank nyújtotta hitelek segítségével;
- novemberben az új belépőkkel újabb pénzügyi közösséget hoztunk létre, velük együtt nagyjából 20 családdal dolgozunk együtt;
- közösségi vállalkozást terveztünk, az ehhez szükséges inspiráció és tudás megszerzése érdekében tanulmányutakat szerveztünk;
- az elindítani kívánt vállalkozáshoz termőföldet kerestünk, és találtunk.

Terveink:

- a lakóházak falait és nyílászáróit szigetelni akarjuk. Ennek eredményességét úgy tudjuk követni, hogy a kezdeti állapotban mértük és dokumentáltuk a kinti és a benti hőmérsékleti adatokat, valamint a tüzelőanyag-felhasználást, majd a munkák elvégzése után kontrollmérést végzünk;
- megalapítjuk a működésünkhöz szükséges formában a vállalkozást a helyi résztvevőkkel közösen;
- a falszigetelésekhez olcsó és/vagy megújuló anyagokat fogunk használni, lehetőség szerint magunknak állítjuk elő (szalma, vagy kender használata). A nyílászárókat svéd nútbemarásos technológiával fogjuk szigetelni;
- 2018 áprilisának közepéig a földbe kell kerülnie a kendermagnak, később, a feldolgozáshoz szükséges alapvető eszközöket, gépeket be kell szerezni.

Mindezek eléréséhez a támogatók és a stáb munkája mellett arra is szükség volt, hogy a bevont családok, illetve az őket a találkozókön képviselők belássák, hogy itt többről van szó, mint arról, hogy ha eljönnek a „gyűlésre” akkor kapnak cserepet. Ma már a résztvevők többségében az a kép él erről a munkáról, hogy itt most a gyermekeik számára alakítják ennek a kicsi falunak a sorsát. Ha a közösségi vállalkozás gondolata az év elején felmerült, leginkább kifogásokat és az aggodalmakat hallottunk. A visszajelzésekből egy olyan modell rajzolódik ki, amely ahhoz mosodai vállalkozáshoz hasonlítható, melyben hiába vannak kiváló gépeink, hiába van piac, és hiába választunk gazdaságos, jó minőségű tisztítószer, ha a folyamat végén valaki nem szedi ki időben a tiszta ruhát, az tönkre teheti mindenki erőfeszítéseit.

Végig érezhető volt, és jelenleg is kristálytiszta megmutatkozik az a félelem, hogy vajon bízhatunk-e egymásban olyannyira, hogy közösen vállalkozunk kockázatot. Ez fejlesztőként is és résztvevőként is nehéz kérdés, és nem szabad könnyelmű döntéseket hozni.

Megcsap olykor a hatni tudás szele. Hogy képesek vagyunk egy egész közösség életét befolyásoló folyamatot irányítani. Nehéz viszont balanszírozni a jól tapintható szükségletek miatt megjelenő vágyak és a hideg, üzleti racionalitás között. Nehéz úgy feladatokat vállalni, hogy a konkrét események

helyétől cca. 200 km választ el minket. A feladatok delegálása meglehetősen döcögős folyamat. Lehet-e úgy terhelni valakit a helyi közösségből, hogy ő láthatóan nincs felkészülve arra, hogy a sokszoros áttételen keresztül ezzel járó lehetőséggel, felelőséggel (hatalommal) jól, méltányos, igazságos módon bánjon?

Mindenesetre, a nyár során úgy tűnt, hogy nincs más út előttünk, ha haladni akarunk, mint a felelősség és a feladatok kiszervezése.

Ebben a pillanatban két csoport működik tehát az apró településen. Az első cserépszállítmányok megérkezését követően ugyanis többen érezték, hogy végérvényesen lemaradnak valamiről, ha nem teszik meg azt a lépést, hogy jelentkeznek, és felzárkóznak. Ennek köszönhetően sok mindent kell előlről kezdenünk, de szerencsére már fel tudjuk használni az elmúlt év tapasztalatait.

Sokszor felmerül bennünk a kérdés, hogy vajon meddig nőhetünk, hány településre terjeszthető ki a projekt, és mennyi külső forrást allokálhatunk egy olyan településre, ahol egy szintetizátorért cserébe lakóházhoz lehet jutni?

Mindezek figyelembevételével, és persze sok minden figyelmen kívül hagyásával, 2017 végén ott tartunk, hogy szeretnénk beadni egy, a dél-dunántúli régióra kiírt pályázatot, amely biztosíthatja a megálmodott vállalkozás elindulását. Nem kevesebbet tervezünk, mint hogy egy Ágtól nem messze található földön ipari kendert fogunk termesztetni, amit feldolgozunk, és részben eladunk, részben pedig a lakóházak szigetelésére fogunk felhasználni.

Nagy lépés ez a fejlesztők számára, de még nagyobb annak a néhány tucat embernek, akik belénk, és nem melleleg, egymásba helyezték a bizalmukat.

A projekt a Magyar Szegénységellenes Hálózat Alapítvány, a Profilantrop Egyesület és a Köz-Tér-Háló Alapítvány munkatársainak közös munkája.

Működésünket az Erste Foundation Roma Partnership alapja támogatja, partnerünk a Habitat for Humanity Magyarország.

olahroland@gmail.com

MEGJELENT

Közösségfejlesztés módszertani útmutató

CSELEKVŐ közösségek aktív közösségi szerepvállalás
EFOP-1.3.1-15-2016-00001

Közösségfejlesztés módszertani útmutató

Felelős kiadó: Szabadtéri Néprajzi Múzeum
Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ
NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft.
Országos Széchényi Könyvtár

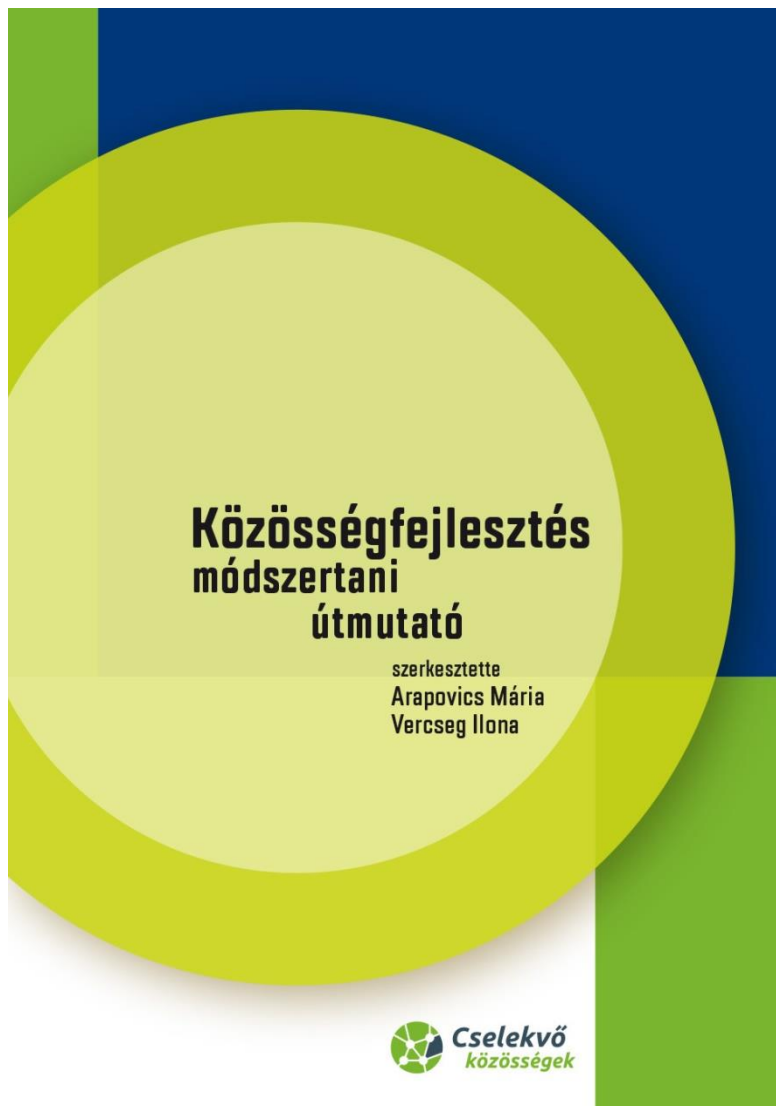
Budapest, 2017

Szerzők:

Arapovics Mária
Balázs-Legeza Borbála
Barátné dr. Hajdu Ágnes
Beke Márton
Brüll Edit
Csonka-Takács Eszter
Fehér Miklós
Gulyás Gabriella
Harkai Nóra
Kajári Gabriella
Kleisz Teréz
Ládi László
Németh Lilla
Péterfi Ferenc
Tóth Máté
Varga Katalin
Vercseg Ilona

Szerkesztette: Arapovics Mária és Vercseg Ilona
Lektorálta: Bereczki Ibolya és Darvas Ágnes
Grafika, tördelés: Marafkó Bence

A projekt kedvezményezettje
a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Múzeumi Oktatási és
Módszertani Központ
és konzorciumi partnerei:
az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft.
(korábban: Nemzeti Művelődési Intézet)
és az Országos Széchényi Könyvtár

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg 2016.09.16 és 2019.09.15. között.

Nyomdai változat: ISBN 978-963-200-665-9
Online változat: ISBN 978-963-200-666-6

Tartalomjegyzék

Módszertani bevezető

1. Helyzetelemzés

Közösségi interjú

Közösségi beszélgetés

Közösségi felmérés

Helyi cselekvési terv

2. A projekt által érintett település, településrész, térség közösségi tevékenységének történeti feltárása

3. Akciók, tevékenységek, események, programok, folyamatok

Közösségi tevékenységek

Helyi hagyományok feltárása

Közösségi eredmények bemutatása

Közösségek szomszédolása

Közösségi kiállítás

Programok, folyamatok

Helyi erőforrások feltárása

Tankatalógus

Helyi értékfeltárás – értékőrzés

A helyi történelem feltárása, a mindennapok megörökítése a helyi lakosok és a kulturális intézmények bevonásával

Falukönyv, kalendárium

Helyismereti, helytörténeti dokumentumok gyűjtése, feltárása

Helyi szellemi kulturális örökség feltárása

Tanulókörök

A helyi nyilvánosság fórumai

Részvételi fórumok

4. Partnerségi együttműködés. Közösségi tervezés

5. Információs pont

6. Intézményi, ágazati együttműködések kialakítása, fejlesztése (alapelvek)

Irodalom

Melléklet

Segédlet a közösségfejlesztési folyamatok költségeinek tervezéséhez

Fogalomtár

Irodalom

Szerzők

Módszertani bevezető

A „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” (EFOP

-1.3.1-15-2016-00001) kiemelt projekt „Közösségfejlesztés” módszertani útmutatója a TOP-5.3.1-16 és TOP-6.9.2-16 „A helyi identitás és kohézió erősítése” című programokat megvalósító helyi közösségek munkatársainak, szakembereinek és önkénteseinek, szervezeteinek és intézményeinek

nyújt módszertani segítséget helyi közösségi cselekvő programjuk megvalósításához.

Mielőtt azonban a módszertan építőköveit megismernénk, fontos tisztáznunk a közösségfejlesztés alapelveit, mert csak így ismerhetjük meg közösségfejlesztő tevékenységünk célját és funkcióit. A közösségfejlesztés értelmezéséhez szükséges további fogalmak megértéséhez segítséget ad a Fogalomtár.

Alapelvek: közösség és részvétel

Az alapelvek minden szakma kiindulópontja, viszonyítási alapja – minden, ami a szakmában zajlik, ezekhez az alapértékekhez képest jó vagy rossz, követendő vagy elvetendő.

A közösség alapelve. A közösségfejlesztés célja a helyi közösséghez és a társadalomhoz tartozás elősegítése. A végső cél, hogy mindenki tartozzon valahová és valakikhez, közösségi és társadalmi beágyazottságban éljen, legyen esélye-lehetősége saját életfeltételeinek javítására és legyen képes pozitív változásokra irányuló közös cselekvésben való részvételre.

A közösség alapvető emberi létfeltétel. „Az embernek, mint fajnak nagy evolúciós újítása a közösség kifejlődése. Nem az egyének versenye a döntő az emberi evolúcióban, hanem a közösségeké. A közösség sokfejú, százkezü, tevékeny, mindenre figyelő biológiai és kulturális konstrukció... Milliós éves fejlődése alatt megbízható, kiegyensúlyozott környezetet biztosított az emberi életnek... Az emberi természet számára a közösség az optimális működési tér... olyan helyi közösségeket kell kialakítani, amelyekben mindenki megtanulja, hogy az ember csak közösségekben életképes, és a központosítás előnyeinek megőrzése mellett a helyi kultúra a legfőbb jó és legfontosabb emberi érték.” (Csányi 2005.)

Warren (Warren 1963.) amerikai szociológus szerint a közösségnek öt funkciója van az életünkben:

A szocializáció, melyen keresztül a közösség bizonyos értékeket olt tagjaiba, olyanokat, amelyek a leginkább az adott kultúrában érvényesek. A gazdasági boldogulás: a közösség biztosítja tagjainak a megélhetést.

A társadalmi részvétel. A közösségben biztosítja tagjai számára a társasági, társadalmi élet lehetőségét, a jogok és köteleességek gyakorlását. A társadalmi kontroll is a közösség funkciója. A kontroll alapját a közösség értékei és normái jelentik, vala-

mint a köz ügyei iránti elkötelezettség és felelősség.

A kölcsönös támogatás, s az ahhoz vezető együttműködés, mely folyamat segítségével a közösség tagjai megvalósítják azokat a feladatokat, amelyek túl nagyok, vagy túl sürgősek ahhoz, hogy egy egyedülálló személy kezelni tudja. E funkciót a szolidaritás funkciójának is szokták nevezni.

„Bár mindegyikük fontos a lokalitás szempontjából, ezek nem feltétlenül olyan funkciók, amelyek felett a közösség kizárólagos felelősséggel vagy hatalommal bír. Épp ellenkezőleg: ahhoz, hogy a közösség e funkciókat közösségi szinten ellássa, a társadalmi szerveződésben szoros kötéseknek kell jelen lenniük a helyi alapú egységek, pl. vállalkozások, iskolai vezető testületek, önkéntes szervezetek és szociális rendszerek között, amelyek jócskán túlmutatnak az adott közösség határain... Azt sem mondjuk..., hogy ezeket a funkciókat nem láthatják el másfajta társadalmi rendszerek, pl. informális csoportok, formális szervezetek, vagy egész társadalmak. A közösségnek azonban az egyik fő jellemzője éppen az, hogy e funkciókat a lokalitás szintjén szervezi meg.” (Warren, uott)

A közjóért folytatott, lokális társadalmi csoportokban zajló közösségi cselekvés – a közösség tagjainak rendszeres kommunikációján, részvételén és az ezek nyomán kialakuló szolidaritáson keresztül – a részvételi demokrácia fő megnyilvánulási formája. A közösségek mellőzésének társadalmi kockázata, hogy még több elnyomott és perifériára szorult ember idegenedik el a társadalomtól.

A RÉSZVÉTEL ALAPELVE

A valahová tartozás a részvételt magát is jelenti: részt veszek annak a közösségnek az életében, ahová tartozom. Általános értelemben a részvétel az egyén és a közösség szintjén jelentkezik.

Az egyén szintjén arról szól, hogy az egyén maga is részt vesz saját életének irányításában, azaz felelősséget vállal önmagáért. A sodródás helyett az önirányításra vállalkozik, megalkotja mintegy a maga életét, értékeket fogalmaz meg a maga számára és annak megfelelő célokat tűz ki, s társakat választva küzd e célok megvalósulásáért.

A közösség szintjén a részvétel már az egymás és a közösség ismeretét és azon belüli kapcsolatait is jelenti. Jelenti továbbá az egymás iránti bizalmat, a kölcsönös támogatást és szolidaritást, a közös normákat és a viszonyosságot. A részvétel magas aránya jó indikátora az egészséges, jól működő közösségeknek.

Beszélhetünk a részvételről a társadalom szintjén is, amikor a részvétel a társadalom interakciós és intézményes folyamataiban valósul meg – kapcsolati és kommunikációs rendszerek, az intézmények létrehozásában (új intézmények, pl. civil szervezetek alapítása, szociális szolgáltatások megszervezése, törvények előkészítése, az egyeztetés és érdekképviselő intézményeinek működtetése stb.), valamint a meglévő intézmények használatában nyilvánul meg (a lehetőségek ismerete és kiaknázása, a törvények betartása vagy megkerülése stb.).

Politikai megközelítésben a részvétel a döntési folyamatok különböző szintjein való részvételt jelenti. Ez az a szint, ahol a leginkább beszélhetünk a részvételi demokrácia érvényesüléséről. A részvétel itt ugyanis azt jelenti, hogy az állampolgári akarat közvetlenül – s nem képviselők útján – érvényesül. Az állampolgárok és szervezeteik részt vesznek a közösségi-társadalmi tervezési és döntési folyamatokban.

A részvétel – csakúgy, mint a közösséghez tartozás! – megvalósulhat önmagától, szakemberi beavatkozás nélkül is. Hogy mikor és milyen mértékben van szakmai beavatkozásra, „rásegítésre” szükség, azt a közösség érettsége – tanultsága, szervezethez és állampolgári kultúrája, fegyelme – határozza meg.

Bevonás szükségességéről a leggyakrabban akkor beszélünk, amikor az adott közösség és tagjai alacsony részvételi aktivitást mutatnak a közösség/társadalom interakciós és intézményi folyamataiban; amikor az egymás iránti bizalom és szolidaritás gyenge; a kölcsönös segítség, a cselekvő viszonyok, az önkéntesség és a civil intézmények, hálózatok száma csekély; a lakosok nem ismerik jogukat, kötelességeiket, lehetőségeiket és a meglévő (állami) intézmények elvben értük, gyakorlatilag azonban nélkülük működnek; s a döntési/ellenőrzési folyamatokban résztvevők száma alacsony.

„Az életképes helyi közösség az, amelyikben a lakosok együttműködnek annak érdekében, hogy a legkülönbözőbb szempontú hatással legyenek a helyi társadalom szabályaira; amelyikben a lakosok a közösségi életre vonatkozó célokat tűznek ki maguk elé, és amelyikben az emberek képesek is e célok megvalósítására.” (Schönberg 1979.)

„A közösségfejlesztést szűkebben és tágabban is értelmezhetjük. A neveléstudományban és a pszichológiában a gyermek személyiségfejlődését, az életvezetést elősegítő pedagógiai módszer, de a

társadalomtudományban, a közösségi munka fogalomtárában egyszerre jelent részvételre ösztönző módszert, szakmát és mozgalmat is. A közösségfejlesztés valamennyi jelentéskörében a tevékenység a szociális és állampolgári kulcskompetencia fejlesztésre irányul, akár egyénre, akár kiscsoportra, akár lokálisan, érdeklődés vagy lelki hasonlóság alapján szerveződő közösségre vonatkozson is, a társadalmi tőke erősítését szolgálja”. (Arapovics 2016.)

Útmutatónk a közösségfejlesztésre mint társadalmi beavatkozásra tekint, a közösségfejlesztő szakma eszközeit és módszereit fogalmazza meg. A közösségfejlesztési gyakorlat kialakításának egyik meghatározó személyisége, Beke Pál megfogalmazásában: „A közösségfejlesztés (...) nemcsak emberi képességfejlesztés, együttműködési készségkialakítás, és nemcsak az együttműködés elindításának gyakorlata, hanem mindennek feltételeinek a megteremtése is azon a településen vagy abban a kistérségben, ahol az érzékelt problémák vagy az érintett személyek élnek. Ilyen értelemben a közösségfejlesztés nemcsak humán képességfejlesztő program, hanem szervezet- és intézményfejlesztési, település- és térségfejlesztési feladatokat is magában foglaló komplex tevékenység.” (Beke 2001. 377-378.)

A közösségfejlesztés hét fő fázisát Varga A. Tamás (Varga – Vercseg 1998.) foglalta össze:

Új mozgások létrehozása. Ez a lakosság és szervezeteinek bevonását jelenti: az érintett körzet megszervezését, a kapcsolatfelvételt, majd a kommunikáció kereteinek kialakítását.

A helyzet feltárása. Ez a fázis társadalmi-gazdasági diagnózis létrehozása, melynek felállításában a közösség nem-szakember tagjai is aktív szerepet vállalnak. A legfontosabb a közösség önmagáról való tudásának feltárása és a problémák azonosítása, de fontosak a helytörténeti, település-szociológiai, statisztikai, valamint a szakterületi és fejlesztési anyagok feltárása, s e tudás közösségi használatba vétele is.

A közösség véleményének, késztetéseinek és cselekvési potenciáljának feltárása és a problémák mellé rendelése. A folyamatot nem a szervező/fejlesztő, hanem – szükség esetén, az ő segítségével – a közösség maga végzi. A feltárolt feladatok közös rangsorolása, a problémamegoldó folyamatok tervezése, a cselekvési terv és az önszervező projektek készítése.

„Intézményépítés”, azaz új szokások és szervezetek életre segítése a helyi közösségben, új közösségi szervezetek megalakulása, képzések, a cselekvéshez szükséges attitűd kialakítása és a technikák elsajátítása, különböző helyi tevékenységek (projektek) beindulása, információs rendszer kialakítása, a nyilvánosság fórumainak létrehozása. A nyilvánosság érdeklődésének felkeltése, PR tevékenység. Az önszervező folyamatok életben tartása, segítése.

A partnerek megkeresése és aktivizálása: kapcsolatszervezés, hálózatépítés a helyi, országos és nemzetközi szervezetek között, konfliktuskezelés, érdekérvényesítés.

A munka koordinálása, az esetleg elakadó megvalósítások tovább- lendítése, a megvalósult folyamatok értékelésének és a továbblépés tervezésének segítése, szakmai segítségnyújtás a lokális társadalom- fejlesztés szellemi infrastruktúrájának megteremtésében, a döntéshozók és a jogalkotás befolyásolása.

A közösségfejlesztés fázisai²

9–12 hónap a folyamat. Kb. 1–2 év kell a folyamat megszilárdításához.

Tisztáztuk tehát, hogy milyen elvek alapján dolgozunk és milyen folyamatban. A továbbiakban a folyamatok lépéseit mutatjuk be, ám előtte még egy elengedhetetlenül fontos szakmai feltételt támasztunk a munkában résztvevők elé:

A módszerek és a technikák alkalmazásának rendjét és kombinációját a körülmények határozzák meg. A közösségfejlesztési folyamatban egyidejűleg számos módszert és technikát alkalmaznak a folyamat résztvevői, mindvégig közösségi munkamódban. Ez azt jelenti, hogy elsősorban nem a közösségfejlesztő, hanem a közösség aktivizált tagjai tárnak fel szükségleteket, keresnek cselekvő állampolgárokat, terveznek programokat stb. Nem a fejlesztő maga (önmaga, tanulmánya számára)

² Arapovics Mária idézett tanulmányában és Beke Márton előadásában
<http://mokk.skanzen.hu/admin/data/file/20151009/beke-marton.pdf> megjelent ábrák alapján

tárja fel tehát a helyi szükségleteket, az ott élő Ember tudását és hagyományait, intézményeit és jellemző munkaformáit, a jelen társadalmi szerveződések, a kistérségben elfoglalt szerepeket és a helyi közösség funkcióit stb. A leg- fontosabb, hogy a fejlesztővel együtt maguk a közösség szereplői is ismerjék meg saját közösségüket és kultúrájukat! A közösségi munkamódban történő cselekvés nem a fejlesztőt, hanem a közösség tagjait juttatja jelentőséghez.

A közművelődési intézmények, a múzeumok és könyvtárak paradigmaváltását jelenti a kulturális közösségfejlesztés, melynek kiindulópontja a közösség és annak létező és lehetséges kulturális értékei. (Arapovics 2016.) A kulturális közösségfejlesztés célja a kulturális aktivitásra, helyi kulturális élet szervezésében és alakításában való szerepvállalásra ösztönzés, a kulturális részvétel fejlesztése. Az értékek feltárása, tudatosítása, mozgásba hozása, megújítása és átörökítése a helyi közösségek és a kulturális intézmények aktív együttműködésével hozzájárulnak a helyi közösség kezdeményező- és cselekvőképességének erősödéséhez. Az alábbiak-

ban a fentiekben ismertetett folyamatot, továbbá szakmai elveket alapul véve a közösségfejlesztés főbb módszereit, eszközeit vesszük sorra. Ismertetjük ezek – a fogalomtárunkhoz kapcsolódó – definícióját, célját és feltételrendszerét, az egyes módszerek, eszközök alkalmazása, megvalósítása során figyelembe veendőnek tartott módszertani szempontokat, a várható, remélhető eredményeket, továbbá az egyes módszerekről, eszközökről további ismereteket, azok alkalmazásának tapasztalatait ismertető szakirodalmakat, forráshelyeket.

A teljes kiadvány a

http://cselekvokozossegek.hu/wp-content/uploads/csk_utmutato_kozossegfejleszt_online_20170331-1.pdf

oldalon olvasható!

Cselekvő
közösségek